

Ekspresivi u hrvatskome jeziku

Burazin, Andrea

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:271786>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-25**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

FILOZOFSKI FAKULTET

ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANDREA BURAZIN

EKSPRESIVI U HRVATSKOME JEZIKU

ZAVRŠNI RAD

PULA, 2018.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA KROATISTIKU

ANDREA BURAZIN

EKSPRESIVI U HRVATSKOME JEZIKU
ZAVRŠNI RAD

JMBAG: 0303058146

SMJER: Hrvatski jezik i književnost

KOLEGIJ: Lingvistika teksta

MENTORICA: doc. dr. sc. Teodora Fonović Cvijanović

Pula, srpanj 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Andrea Burazin, kandidatkinja za prvostupnicu hrvatskoga jezika i književnosti ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Andrea Burazin dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Ekspresivi u hrvatskome jeziku koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. RAZVOJ LINGVISTIKE TEKSTA.....	3
3. TEKSTNE VRSTE.....	6
3.1. ELEMENTI ANALIZE TEKSTNIH VRSTA.....	7
3.2. KONSTITUTIVNA NAČELA.....	9
3.2.1. KOHEZIJA.....	9
3.2.2. KOHERENCIJA.....	10
3.2.3. INTENCIONALNOST.....	11
3.2.4. PRIHVATLJIVOST.....	11
3.2.5. INFORMATIVNOST.....	12
3.2.6. SITUATIVNOST.....	12
3.2.7. INTERTEKSTUALNOST.....	12
3.3. REGULATIVNA NAČELA.....	13
3.4. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA.....	13
3.4.1. ASERTIVI.....	14
3.4.2. DIREKTIVI.....	14
3.4.3. KOMISIVI.....	15
3.4.4. DEKLARATIVI.....	15
4. EKSPRESIVI U HRVATSKOME JEZIKU.....	16
5. ANALIZA EKSPRESIVA.....	18
5.1. ČESTITKE.....	18

5.1.1. ANALIZA ROĐENDANSKIH ČESTITKI PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA.....	18
5.1.2. ANALIZA ROĐENDANSKIH ČESTITKI PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA.....	23
5.2. TRAČ.....	26
5.2.1. ANALIZA TRAČA PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA.....	27
5.2.2 ANALIZA TRAČA PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA.....	32
5.3. ZDRAVICE.....	34
5.3.1. ANALIZA ZDRAVICA PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA.....	34
5.3.2 ANALIZA ZDRAVICA PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA....	38
6. ZAKLJUČAK.....	42
7. LITERATURA	43
8. IZVORI.....	44
8. SAŽETAK.....	45
9. SUMMARY.....	46
10. PRILOZI.....	47

1. UVOD

Jezik je oduvijek bio predmet istraživanja. Kompleksan je i stoga postoje različite lingvističke škole, svaka sa svojim pristupom u proučavanju jezika, sa svojim teorijama i svojim definicijama. Vođeni takvim saznanjima možemo reći da je jezik živ i da se neprestano mijenja i prilagođava potrebama društva. Većina se ljudi svakodnevno koristi jedinicama koje su veće od rečenice – dok jedni čitaju novine, drugima je zadaća čitanje lektire, a treće zanimaju kuharski recepti i slično. Jezikoslovna disciplina koja se bavi proučavanjem iznadrečeničnih cjelina naziva se lingvistikom teksta. U radu ćemo se najprije osvrnuti na početke razvoja ove jezikoslovne discipline te ćemo vidjeti da je ona relativno nova znanost, što opet potvrđuje činjenicu da se jezik neprestano istražuje.

Na tekstove ne možemo gledati samo iz jedne perspektive, već moramo razumjeti i njihov dublji smisao – njihovo značenje. Važno je znati koji su njegovi oblici i kodovi u kojima se razvija i interpretira smisao da bismo ga u potpunosti mogli shvatiti. „Riječi i rečenice nekoga teksta zapisane na papiru predstavljaju pouzdana uporišta, ali ne mogu biti istovjetne ukupnomu dojmu teksta. Važnije je pitanje kako objasniti funkcije tekstova u ljudskoj interakciji.“¹ Kada znamo da tekst nije samo tekst na papiru, već da puni smisao dobiva u interpretaciji sudionika za vrijeme njihove interakcije, potrebno je to i dokazati. Prije svega, važno je definirati tekst i kriterije po kojima je neki tekst zapravo tekst. Polazimo od najopćenitije definicije gdje tekst možemo definirati kao „komunikacijski događaj koji ispunjava sedam kriterija tekstualnosti.“² Važno je da se svi kriteriji ispune kako bi tekst bio komunikativan jer će se u suprotnom takav tekst smatrati ne-tekstom.³ Za tekstove koji su komunikativni veća je vjerojatnost da će se više upotrebljavati i da će biti korisniji većem broju primatelja. Stoga je potrebno analizirati tekst kako bismo se uvjerali ispunjava li određeni tekst svaki od tih kriterija. Takva analiza posebno je potrebna za

¹ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, Disput, Zagreb, 2010., str. 14.

² ibid.

³ ibid.

rubne tekstove, odnosno neknjiževne tekstove ili uporabne tekstove koji su predmet istraživanja ovoga završnoga rada.

Rad se temelji na analizi ekspresiva u hrvatskome jeziku. „Ekspresivi su tekstne vrste kojima je namjera izraziti stav prema nekome ili nečemu“.⁴ Analizirat ćemo tri vrste ekspresiva – rođendansku čestitku, trač i zdravicu. Prije svega, krenut ćemo od razvoja lingvistike teksta, definicije tekstnih vrsta i njihove klasifikacije gdje ćemo se upoznati sa svim tipovima (asertivima, direktivima, ekspresivima, deklarativima i komisivima). U sljedećem poglavlju objasnit ćemo iscrpnije što su ekspresivi, koja je njihova namjera, koje tekstne vrste ubrajamo u njih i kako ih najlakše prepoznati i razlikovati od ostalih. Nakon toga analizirat ćemo korpus odabranih tekstnih vrsta po konstitutivnim i regulativnim načelima te po elementima analize tekstnih vrsta, preko kojih ćemo utvrditi jesu li i zašto su odabrani tekstovi ekspresivi.

⁴ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003., str. 73.

2. RAZVOJ LINGVISTIKE TEKSTA

Prije nekoliko desetljeća pojam "lingvistike teksta" bio je nepoznat većini ljudi i poznavali su ga samo rijetki znanstvenici. Postoje razne teorije o tome što je lingvistika teksta, od kojih ćemo izdvojiti samo važnije. Teun van Dijk naglašava da pojam "lingvistike teksta" ne može biti naziv za neke posebne teorije i metode, nego da je to samo pojam koji označava svaki lingvistički rad posvećen tekstu kao objektu istraživanja.⁵ Za poznavanje bilo kojega pojma važno je krenuti od njegovih početaka i pogledati kako se razvijao. „Početke razmišljanja o jeziku nemoguće je odrediti, stoga se treba pretpostaviti da je bavljenje jezikom bilo uvjetovano ustanovljavanjem činjenice da vlastiti jezik nije jedini i da postoje različiti jezici.“⁶ Ipak, postoje istraživanja koja pokazuju da najstarije bavljenje tekstom pronalazimo u retorici (stari Grci i Rimljani) te potom u srednjem vijeku. Upravo retorika ima puno toga zajedničkoga s današnjim poimanjem lingvistike teksta, primjerice: pristup idejama, zatim to što se o tekstovima može suditi na osnovi njihova djelovanja na slušateljstvo ili pak činjenica da su tekstovi nosioci prema cilju usmjerene interakcije. Između ostaloga, važno je naglasiti kako se klasična retorika, usprkos svojim različitim terminima i metodama, ipak bavila odgovorima na pitanja kao što su analize struktura u određenom jeziku i konstruiranje manifestnih struktura pomoću operacija odlučivanja i biranja.⁷ Kvintilijan je, gledajući iz perspektive tradicionalne stilistike, već u prvome stoljeću poslije Krista naveo četiri kvalitete stila, a to su: korektnost, jasnoća, elegancija i primjerenost. Međutim, „Kvintilijanove kategorije sadrže pretpostavku da se tekstovi razlikuju u kvaliteti prema količini utrošenih sredstava koja se koriste za njihovu produkciju.“⁸ Kada se počela konstruirati moderna lingvistika, bilo je uobičajeno ograničiti istraživanja na okvire rečenice kao najveće jedinice koja ima inherentnu strukturu. Stoga su sve strukture koje su bile veće od rečenice prebacivali u domenu stilistike.⁹ Tekstovi su oduvijek bili predmet proučavanja znanosti o tekstu (pozornost je ostala ograničena na pojedine tipove teksta), kulturne antropologije (istraživanja kulturalnih artefakata) i sociologije

⁵ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 25.

⁶ Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, ŠK, Zagreb, 2001., str. 10.

⁷ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 26.

⁸ *ibid.*, str. 27.

⁹ *ibid.*, str. 28.

(zanimanje za analizu konverzacije).¹⁰ „Kamen temeljac postavila je filološki usmjerena historijska lingvistika koja je prethodnica moderne lingvistike, koja se bavila organizacijom i razvojem glasova i njihovih oblika kroz povijest.“¹¹ Time dolazimo do čeških lingvista koji su obnovili istraživanja Henrija Weila pod pojmom funkcionalne rečenične perspektive. Oni polaze od činjenice da „rečenični elementi imaju funkcije svrstavanja određenoga znanja u perspektivu važnosti i novosti.“¹² Zatim dolazimo do termina deksriptivne ili strukturalne lingvistike koja označava skupni naziv za metode lingvističkih istraživanja u prvoj polovici 20. stoljeća.¹³ Treba istaknuti i promišljanja Eugenia Coseriu koji naglašava da se „proučavanje jezika ne smije zasnivati samo na znanju nekoga govornika o vlastitu jeziku, već i na njegovu znanju o tehnikama za prenošenje lingvističkoga znanja u lingvističku aktivnost.“¹⁴ U to doba njegovi prijedlozi nisu naišli na prihvaćanje, već se ta pitanja tek sada smatraju značajnima za istraživanje smislene komunikacije. Također je neizostavan Karl-Erich Heidolph kada primjećuje da „naglasak, intonacija i redoslijed riječi unutar rečenice ovise o organizaciji okolnih rečenica.“¹⁵ Nadalje, često spominjan Janos Petöfi iznio je kritički pregled standardne generativne teorije prema kojem se „najprije generira sintaktička struktura, a onda provodi semantička interpretacija.“¹⁶ On je različite aspekte tekstova pokušao pridružiti odgovarajućim reprezentativnim sredstvima izvedenim iz formalne logike. Važna je i Van Dijkova monumentalna rasprava o "nekim aspektima gramatike teksta". Glavni objekt njegova proučavanja bili su književni i poetski tekstovi koji često ne korespondiraju s konvencijama gramatike i značenja, a ipak pripadaju opusu tekstova nekoga jezika. On posebice ističe pojam *makrostrukture* koja označava opsežan iskaz sadržaja čitavoga teksta. Tipičan sažetak nekoga teksta trebao bi se zasnivati na njegovoj makrostrukтури.¹⁷ Drugim smjerom krenuo je Igor Mel'čuk koji tvrdi da prijelaz između smisla i teksta treba predstavljati središnju operaciju određenog lingvističkog modela. To znači da se značenje mora manifestirati u sposobnosti govornikā da jednu te istu ideju izraze

¹⁰ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 29-30.

¹¹ *ibid.*, str. 31.

¹² *ibid.*

¹³ *ibid.*, str. 32.

¹⁴ *ibid.*, str. 33.

¹⁵ *ibid.*, str. 35.

¹⁶ *ibid.*, str. 37.

¹⁷ *ibid.*, str. 38-39.

na različite načine.¹⁸ „Petöfi, van Dijk i Mel'čuk tipični su predstavnici "tekstnih gramatika" koje je potaknula pojava generativno-transformacijske gramatike, ali one su ipak otišle u drugom smjeru.“¹⁹ Iz ovoga pregleda razvoja lingvistike važno je uočiti da su različiti pristupi istraživanju tekstova uzrokovani različitim perspektivama i motivima te da se pojam teksta neprestano širi.²⁰ Najvažnije od svega je to da je lingvistika teksta svojim razvojem promijenila pristup prema jeziku i da je tekst sada postao osnovnom jezičnom jedinicom te da se svi ostali jezični elementi određuju u odnosu prema tekstu.²¹

¹⁸ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 39.

¹⁹ *ibid.*, str. 40.

²⁰ *ibid.*, str. 41.

²¹ Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, str. 235.

3. TEKSTNE VRSTE

Tekst i tekstnu vrstu možemo koristiti sinonimno, ako ne želimo naglasiti terminološku razliku. No, postoje i oblici za koje ponekada nismo sigurni pripadaju li tekstnim vrstama.²² „Klasični strukturalizam i njegova generativna varijanta potpuno su zanemarili činjenicu da jezik nije samo sustav apstraktnih znakova, čija realizacija služi za sporazumijevanje, već da je jezik i društvena činjenica.“²³ Takvim odnosom prema jeziku, čini se kao da je jezik sam sebi cilj te da se čovjeka treba isključiti. Zanemarivanje funkcionalnoga aspekta jezika dovelo je sedamdesetih godina 20. stoljeća do nastanka takozvanoga pragmatičkoga obrata u lingvistici. Tim se obratom interes pomiče na svrhu jezičnoga sustava, odnosno jezik se gleda kao sredstvo djelovanja. Tada novom jedinicom istraživanja postaje tekst i on može biti pisana i usmena jezična cjelina. Najvažnije je to što predmetom analize sada počinju biti autentični uporabni, odnosno, neknjiževni tekstovi.²⁴ Disciplina koja se bavi novom jedinicom (tekstom) nazvana je tekstnom lingvistikom (njem. Textlingvistik). Počela se razvijati sedamdesetih godina dvadesetoga stoljeća, a osnovna joj je zadaća ispitivanje ustrojstva konkretnih tekstova u sklopu njihova funkcioniranja, što znači u njihovoj upotrebi, njihovu proizvođenju, njihovoj obradi kod primatelja i tako dalje.²⁵ Cilj se lingvistike teksta odnosi na to da se tekstovi strukturiraju i recipiraju u skladu s pravilima, što može pridonijeti boljem razumijevanju tuđih tekstova.²⁶ Zanimljivo je da u hrvatskome jeziku za osnovnu jedinicu tekstne lingvistike još nije ustaljen termin. Neki od naših lingvista, kao što su na primjer Mirna Velčić i Nada Ivanetić, zastupaju termin *žanra* kao osnovne jedinice jer se njime naglašava veza s tradicijom i načelna jednakost svih u prepoznatljive cjeline organiziranih tekstova, dok Zrinjka Glovacki-Bernardi zastupa termin *tekstne vrste* kojim se naglašava različitost samih tekstova, ali i pristupa u njihovoj analizi.²⁷ U ovome radu upotrebljavat ćemo termin *tekstna vrsta* jer se povodimo time kako stvarno postoje različiti tekstovi, ali isto tako i različite analize i u tome nam smislu onda više odgovara upravo taj pojam. „Tekstne su vrste klase tekstova što se mogu uvrstiti u određene složene obrasce

²² Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 6.

²³ *ibid.*, str. 1.

²⁴ *ibid.*

²⁵ Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, str. 235.

²⁶ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 2.

²⁷ *ibid.*, str. 3.

djelovanja.²⁸ One tvore dio identiteta nekog jezika. U tekstnoj se lingvistici pokušavaju opisati tekstne vrste na temelju određenih obilježja, zbog toga što je temelj za obilježja tekstnih vrsta sporan jer nema prirodnoznatstveno opisiv temelj, već se svodi na konvencionalnu praksu i nasljedne oblike.²⁹ Čitajući neke od definicija tekstnih vrsta možemo zaključiti kako su tekstne vrste jedinice koje povezuju kognitivne, komunikacijske i djelatne aspekte te oblik socijalne prakse. One su jednostavno obrasci koji eminentu i recipijentu olakšavaju orijentaciju u konkretnoj situaciji. Također, potrebno je naglasiti kako se tekstnim vrstama ne bavi samo lingvistika teksta već se njihovih aspekata tradicionalno dotiču i već spomenute retorika i stilistika, a od novijih disciplina pragmatika, analiza diskursa, analiza konverzacije, teorija žanra i funkcionalna lingvistika.³⁰ Tako je tekstna lingvistika postala jednim od najvažnijih područja jezikoslovnih istraživanja.

3.1. ELEMENTI ANALIZE TEKSTNIH VRSTA

Budući da ne postoji jedinstvena definicija ili teorija teksta, tako nema ni jedinstvene metodologije njihove analize. Svi postojeći modeli analiza teže ujedinjenju i većoj povezanosti različitih sastavnica teksta.³¹ Međutim, za empirijske je analize tekstnih vrsta karakteristično da se ne pridržavaju jednoga modela, nego da kombiniraju elemente različitih. Također, same su tekstne vrste tvorevine koje su različito strukturirane te su različite tematske i jezične složenosti, što uvjetuje detaljnost analize. Danas se o mnogim aspektima tekstova i tekstnih vrsta još ne zna dovoljno, ali usprkos tomu u teorijskim se radovima i empirijskim analizama kao nezaobilazne sastavnice pojavljuju njihova izvanjezična i jezična obilježja, a to su: interakcijsko-situacijski kontekst, funkcija, sadržaj/tema, makrostruktura i mikrostruktura (leksičko-gramatička razina). Navedena obilježja čine kanon današnje analize tekstnih vrsta, a u analizi se polazi od makrorazine prema mikrorazini.³² Kao

²⁸Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, str. 244.

²⁹ibid.

³⁰ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 5-6.

³¹ ibid., str. 23.

³² ibid., str. 45.

i u svakome poslu, tako i u analizi teksta postajemo procjenjivači njegove kvalitete. Slijedi kratak opis svake sastavnice u analizi tekstnih vrsta.

Interakcijsko situacijski kontekst važan je u analizi tekstova jer znamo da su sve tekstne vrste kao sredstvo djelovanja određene situacijom i interakcijskim okvirom, a isto tako same su dio te situacije u koju unose promjene. Situacija u užem smislu obuhvaća eminenta i recipijenta, njihove intencije i odnose, a u širem smislu domenu, mjesto, vrijeme i medij komunikacije.³³

Pojam funkcije označava svrhovitost teksta, odnosno, komunikacijsku namjeru koja je navela producenta da ga ostvari, a koja se recipijentu nastoji prenijeti korištenjem komunikacijskih i jezičnih konvencija. Za određene funkcije teksta često su ključni kontekstualni indikatori, kao što su primjerice medij, situacija, institucionalni okvir i slično.³⁴

Pojam strukture zapravo označuje prepoznatljivu makrostrukturu, odnosno, kompozicijsku shemu. Tekstovi mogu biti strukturirani i nestrukturirani. Strukturirani se tekst sastoji uglavnom od tri dijela – uvoda, središnjega dijela i završetka. Makrostruktura pokazuje koji su segmenti za neku tekstnu vrstu konstitutivni, a koji fakultativni. Također, tekstne se vrste razlikuju i prema tome koliko je fleksibilan redoslijed njegovih segmenata. Zbog toga će čvršću i izraženu makrostrukturu imati tekstovi gdje je slijed dijelova određen logikom stvari, dok je u drugih tekstova određen konvencijama. Također, važno je spomenuti i arhitektoniku, odnosno, vanjski izgled tekstova, gdje primjerice podjelom na poglavlja, odlomke i slično imamo uvid da je tekst dobro organiziran.³⁵

Koherentni niz rečenica sam po sebi još ne čini tekst. Tekstovi nastaju tek kada imaju temu, odnosno, tematsku strukturu. U svakome govornome činu, pa tako i u tekstu možemo odrediti temu. U tome se smislu tema može razumijevati kao globalno značenje nekoga teksta, jezgra tekstnoga sadržaja. Ona se može pojavljivati kao naslov, a ponekad i kao istaknuta rečenica. Također, može se razlikovati glavna i sporedna tema pojedinoga teksta. Međutim, posebno je važan način razvijanja teme. Opis i analiza razvijanja teme često su važni i za literarnu

³³ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 46.

³⁴ *ibid.*, str. 47.

³⁵ *ibid.*, str. 48-50.

interpretaciju. Najjednostavnije je deskriptivno razvijanje teme, kada jednu nadređenu temu prikazujemo uz podteme.³⁶ Narativno se tema razvija ako se radi o rekonstrukciji nekoga završenoga događaja u koji je govornik sam bio uključen, a argumentativno se tema razvija kada se obrazlaže ili opravdava neka teza, odnosno kada trebamo nekoga u nešto uvjeriti.³⁷

Također je važno spomenuti i stil tekstnih vrsta. Ono što neku tekstnu vrstu čini prepoznatljivom specifičan je suodnos svih spomenutih odrednica, a rezultat je njihova kombiniranja stil određene tekstne vrste. Kada se govori o stilu uporabnih tekstova, govori se o konvencionalnim stilovima i globalnim stilskim pojavama.³⁸

3.2. KONSTITUTIVNA NAČELA

Otkako se lingvistika okrenula nadrečeničnim strukturama, na pitanje o naravi teksta odgovaralo se na različite načine. U svakoj od definicija teksta vide se kriteriji tekstualnosti svakoga autora. Međutim, sve do danas aktualan je de Beaugrande/Dresslerov katalog kriterija iz 1981. godine, u kojemu oni za komunikaciju tekstovima po uzoru na Searleova pravila za govorne činove postuliraju konstitutivna i regulativna načela. Konstitutivnim načelima odgovaraju konstitutivni kriteriji tekstualnosti, a to su: kohezija, koherencija, intencionalnost, prihvatljivost, informativnost, situativnost i intertekstualnost. Zajedničko svim konstitutivnim načelima je to da određuju i proizvode komunikaciju tekstovima.³⁹

3.2.1. KOHEZIJA

Prvi kriterij tekstualnosti naziva se kohezija. „Pod pojmom kohezije podrazumijevamo način na koji su povezane sastavnice površinske strukture, odnosno riječi, onako kako ih doista čujemo ili vidimo. Sastavnice površinske strukture ovise jedna o drugoj zbog gramatičkih oblika i konvencija, tako da se

³⁶ Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, str. 240-242.

³⁷ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 51-52.

³⁸ *ibid.*, str. 55.

³⁹ *ibid.*, str. 6.

kohezija temelji na gramatičkim međuovisnostima.⁴⁰ „Površinska struktura ne odlučuje sama po sebi o smislu teksta, već je za uspješnu komunikaciju potrebna interakcija kohezije i ostalih kriterija tekstualnosti.“⁴¹ Koheziju još nazivaju i *par excellence* tekstnom pojavom, zbog toga što je ona uvjet povezivanja rečenica u slijedu.⁴² Kada je riječ o dužim tekstovima, tada postoje sredstva koja pokazuju kako se upotrijebljene strukture mogu opet upotrijebiti, a pridonose stabilnosti i ekonomičnosti materijala. *Rekurencija* je jednostavno ponavljanje elemenata i obrazaca, dok je *parcijalna rekurencija* ponavljanje komponenata riječi uz izmjenu vrste riječi. Strukture koje se ponavljaju s novim elementima tvore *paralelizam*, dok sadržaj koji se i dalje koristi, samo s novim izrazima, čini *parafrazu*. Zamjena elemenata nosilaca značenja kratkim, pojmovno praznim elementima naziva se *zamjenjivački element*, dok je *elipsa* ponavljanje strukture i sadržaja uz izostavljanje nekih površinskih elemenata. Veze između zbivanja i situacija u svijetu teksta mogu se eksplicitno signalizirati putem *glagolskoga vremena*, *vida* i *junkcije*, a redoslijed izraza donosi *funkcionalnu rečeničnu perspektivu*. U govorenim tekstovima *intonacija* može ispunjavati slične funkcije.⁴³

3.2.2. KOHERENCIJA

Drugi kriterij tekstualnosti naziva se koherencija. „Ona se odnosi na funkcije putem kojih su sastavnice svijeta teksta, odnosno konstelacije koncepata i relacija, koje se nalaze u osnovi površinske strukture teksta, međusobno dostupne i relevantne.“⁴⁴ Koncept promatramo kao konstelaciju znanja koja se s manje ili više jedinstvenosti i konzistencije može aktivirati ili prizvati u svijet, dok relacije promatramo kao sponu između koncepata koji se zajedno pojavljuju u svijetu teksta. Koherencija se posebno može pojasniti na primjeru različitih relacija koje se zajednički nazivaju kauzalnost, a odnose se na način na koji neka situacija ili događaj utječu na preduvjete za druge situacije.⁴⁵ „Jedan od načina promatranja događaja ili

⁴⁰ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 14.

⁴¹ *ibid.*, str. 15.

⁴² Velčić, M., *Uvod u lingvistiku teksta*, ŠK, Zagreb, 2004., str. 24.

⁴³ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 62-63.

⁴⁴ *ibid.*, str. 15.

⁴⁵ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 16.

situacije jest njihovo svrstavanje u vremenu. (...) Vremenske relacije mogu biti vrlo složene i one ovise o organizaciji pojedinoga događaja ili situacije o kojoj se govori.⁴⁶ Koherencija pokazuje prirodu znanosti o tekstu kao ljudskoj aktivnosti, jer tekst nema smisao sam po sebi, nego ga dobiva u interakciji znanja o tekstu i pohranjenoga općega znanja određenoga govornika.⁴⁷ Jednostavno rečeno, „koherencija se može odrediti kao ono što slušatelj/čitatelj prepoznaje u jezičnoj obavijesti i što je nužno za njezinu interpretaciju, stoga ona obično upućuje na diskurs.“⁴⁸

„Kohezija i koherencija su na tekst usmjereni pojmovi, čije se operacije odnose izravno na materijal teksta.“⁴⁹

3.2.3. INTENCIONALNOST

Treći kriterij tekstualnosti naziva se intencionalnost. Ovaj se kriterij odnosi na „stav autora teksta, koji želi stvoriti kohezivan i koherentan tekst koji će ispuniti njegove namjere, odnosno koji će širiti znanje ili će postići u određenom planu zadani cilj.“⁵⁰ Takva definicija intencionalnosti može se izvesti kada je to značenje riječi u užem smislu. U širem smislu riječi intencionalnost pak označava sva sredstva koja autori upotrebljavaju da bi u tekstu slijedili i realizirali svoje intencije.⁵¹

3.2.4. PRIHVATLJIVOST

Sljedeći je kriterij prihvatljivost. Ona se odnosi na stav recipijenta teksta, odnosno na činjenicu da on očekuje kohezivan i koherentan tekst koji je za njega koristan ili relevantan. Ako je prihvatljivost ograničena, komunikacija može biti otežana.⁵²

⁴⁶ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 17.

⁴⁷ *ibid.*, str. 18.

⁴⁸ Badurina, L., *Između redaka*, Hrvatska sveučilišna naklada, Izdavački centar Rijeka, Zagreb – Rijeka, 2008., str. 59.

⁴⁹ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 19.

⁵⁰ *ibid.*

⁵¹ *ibid.*, str. 135.

⁵² *ibid.*, str. 19.

3.2.5. INFORMATIVNOST

Peti se kriterij naziva informativnost. Pod tim pojmom „podrazumijevamo količinu očekivanoga odnosno neočekivanoga, to jest poznatoga odnosno nepoznatoga u ponuđenim elementima teksta.“⁵³ Svaki je tekst na neki način informativan, međutim potrebno je navesti dovoljno informacija u svakome tekstu jer niska informativnost posebno ometa komunikaciju i uzrokuje dosadu pa čak i odbijanje teksta.⁵⁴ Ovaj pojam obično upotrebljavamo za sadržaj, ali događaji mogu biti informativni u bilo kojemu jezičnom sustavu. Tekstovi mogu biti više ili manje informativni, ali informativnost prvoga stupnja uvijek je prisutna u svakome tekstu, bez obzira na to hoće li se doseći viši stupnjevi ili ne.⁵⁵

3.2.6. SITUATIVNOST

Šesti kriterij tekstualnosti naziva se situativnost, a odnosi se na čimbenike koji neki tekst čine važnim za neku komunikacijsku situaciju. Lakoća s kojom govornici rješavaju probleme pripisuje se utjecaju situacije u kojoj se tekst pojavljuje.⁵⁶ „Ako se dominirajuća funkcija nekoga teksta sastoji u tome da se neposredno prikazuje model situacije, onda se provodi kontrola situacije, a ako se dominirajuća funkcija sastoji u tome da upućuje situaciju u smjeru koji odgovara ciljevima autora teksta, provodi se upravljanje situacijom. Granica između upravljanja i kontrole nejasna je i može varirati ovisno o pogledima sudionika komunikacije.“⁵⁷

3.2.7. INTERTEKSTUALNOST

U tekstu postoji ovisnost koja se tiče odnosa među cjelinama. Iz toga proizlaze zakonitosti povezivanja cjelina, a tu su pojavu teoretičari nazvali intertekstualnost. Bez obzira na moguće interpretacije koje se vežu uz taj termin, intertekstualnost podrazumijeva da tekst jedino u interakciji s drugim tekstovima oblikuje svoj identitet. Međusobnu ovisnost teksta i njegovih jedinica najbolje je promatrati kao posljedicu

⁵³ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 21.

⁵⁴ *ibid.*

⁵⁵ *ibid.*, str. 163.

⁵⁶ *ibid.*, str. 22.

⁵⁷ *ibid.*, str. 183.

neprekidnog povezivanja jednoga teksta s drugim tekstovima.⁵⁸ Cjelovitost teksta uvjetuje njegov smisao. Smislaone su veze jednako važne za rečenicu i za tekst jer nema rečenice izvan diskursa. Rečenica koja nije u vezi s drugom samo formalno može biti tekst, ali taj nije primjeren nikakvoj situaciji.⁵⁹ Intertekstualnost je odgovorna za razvoj tekstnih vrsta kao klasa tekstova s tipičnim obrascima osobina. Unutar neke tekstne vrste pouzdanje u intertekstualnost može biti više ili manje važno.⁶⁰

3.3. REGULATIVNA NAČELA

Uz konstitutivna postoje i regulativna načela. Njihova je glavna zadaća kontroliranje komunikacije u tekstu. Tri su najvažnija načela: a) načelo efikasnosti – omogućuje što manju uporabu napora koji sudionici u komunikaciji moraju uložiti pri uporabi nekoga teksta, b) načelo efektivnosti – omogućuje da tekst ostavlja snažan dojam i stvara povoljne uvjete za postizanje nekoga cilja, c) načelo primjerenosti – predstavlja sklad tekstnoga konteksta i načina na koji se održavaju kriteriji tekstualnosti.⁶¹

3.4. KLASIFIKACIJA TEKSTNIH VRSTA

Zbog postojanja velikoga broja tekstova, od velike je važnosti i njihova klasifikacija. Pri klasifikaciji se različite jedinice svrstavaju u složen sustav kategorija. Kada se govori o klasifikaciji tekstnih vrsta, ne misli se na konkretne tekstove, nego na njihove prototipove.⁶² Temeljno su pitanje svake klasifikacije kriteriji na kojima se ona zasniva. Postoji mnogo pokušaja da se tekstne vrste klasificiraju na osnovi svojih obilježja, a neka su od polazišta bila: domena, funkcija, medij, status, sadržaj i situacija. Kriteriji za klasifikacije mogu biti strukturalni (od tih kriterija polaze klasifikacije nastale u ranijim fazama lingvistike) ili pragmatički (takve su klasifikacije situacijske ili funkcionalističke).⁶³ Od svih klasifikacija, najpoznatija je Searlova funkcionalistička klasifikacija govornih činova, čiju osnovu obuhvaća pet tipova, a

⁵⁸ Velčić, M., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 15.

⁵⁹ *ibid.*, str. 16.

⁶⁰ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 23.

⁶¹ *ibid.*, str. 24.

⁶² Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 57.

⁶³ *ibid.*, str. 58-59.

svaki od njih može postići određeni cilj: reći kako stvari stoje (asertivi), navesti ljude da nešto učine (direktivi), obvezati sebe da nešto učinimo (komisivi), izraziti svoje osjećaje i stavove (ekspresivi) i promijeniti svijet (deklarativi). Osim kriterijem komunikacijske namjere iskaza, Searl se koristi i kriterijem smjera djelovanja i psihičkoga stava pošiljaoca. Mnogi lingvisti također preuzimaju Searlovu tipologiju govornih činova u svoju klasifikaciju, pa tako i naša lingvistica Nada Ivanetić.⁶⁴ Važno je naglasiti da broj tekstnih vrsta nije konačan te da je njihov sustav podložan promjenama.

3.4.1. ASERTIVI

Asertivi su skupina tekstnih vrsta čija je ilokucijska namjera iskazati kako stvari stoje. Smjer djelovanja ide od riječi prema svijetu, a sadržaj se mora poklapati sa "stanjem stvari koje u svijetu postoji neovisno o iskazu", dok je psihički stav pošiljaoca njegovo vjerovanje u istinitost sadržaja. Njima se mentalno usvaja svijet, a odnose se na stvarna ili moguća stanja stvari. Postoji mnoštvo asertivnih tekstnih vrsta koje se mogu razvrstati u četiri skupine. Prvu skupinu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom informirati, a to su na primjer: *povijest bolesti, autobiografija, životopis, dnevnik, izjava, odjava, oglas* i tako dalje. Drugu skupinu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom eksplicirati, a takvi su tekstovi na primjer: *doktorat, elaborat, natuknica, monografija, udžbenik, seminarski rad* i tako dalje. Treća skupina ima osnovnu funkciju orijentirati/registirati, a u nju ubrajamo: *adresar, naslov, raspis, kazalo, rječnik, šalabahter, vozni red* i tako dalje. Posljednju skupinu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom animirati, kao što su: *anegdota, vic, geslo, lozinka, poslovice* i tako dalje.⁶⁵

3.4.2. DIREKTIVI

Direktivima je ilokucijska namjera želja da se druge navede na neku radnju ili na preuzimanje stava, a smjer djelovanja je od svijeta prema riječima, dok je psihički stav pošiljaoca htijenje da adresat učini ili ne učini određenu radnju. Direktive također

⁶⁴ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 60-61.

⁶⁵ *ibid.*, str. 69-71.

možemo podijeliti u dvije skupine. Prvu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom reći adresatu da nešto učini, a adresat pritom nema mogućnosti izbora (*uredba, zakon, bon, nalog, pravilnik, propis* i tako dalje), dok drugu skupinu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom reći adresatu da učini nešto, ali adresat sam odlučuje o tome hoće li to učiniti (*anketni list, zamolba, plakat, oglas, propovijed, zahtjev* i tako dalje).⁶⁶

3.4.3. KOMISIVI

Komisivi su tekstne vrste čija je ilokucijska namjera da obvežu pošiljaoca na radnju ili ne-radnju, a smjer djelovanja ide od svijeta prema riječima, dok je psihički stav pošiljaoca u tome da učini neku radnju. S obzirom na smjer obveze razlikuju se unilateralne i bilateralne vrste. U unilateralne tekstne vrste ili obligative ubrajamo: *dozvolu, jamstvo, natječaj za radno mjesto, prisegu, zakletvu* i tako dalje, a u bilateralne vrste: *koncesiju, nagodbu, ugovor, traktat, licenciju* i tako dalje.⁶⁷

3.4.4. DEKLARATIVI

Ilokucijska je namjera deklarativa iskazivanja u izazivanju promjena. Pravac djelovanja je dvosmjernan, dok je psihički stav pošiljaoca irelevantan. Oni stvaraju svijet time što ga pomoću jezičnoga djelovanja proglašavaju postojećim. Na taj se način jezik i svijet preklapaju. Deklarative dijelimo u dvije skupine. Prvu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom dokazati/ regulirati status/ kompetenciju osoba, a to su na primjer: *članska iskaznica, istupnica, kupovnica, punomoć, spomenica, vlasnički list, vozačka dozvola* i tako dalje. Drugu skupinu čine tekstne vrste s osnovnom funkcijom dokazati status objekta/ stvoriti stanje stvari, a u njih ubrajamo: *certifikat, opoziv, račun, sprovodni list, testament, oporuku* i slično.⁶⁸

⁶⁶ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 71-72.

⁶⁷ *ibid.*, str. 73.

⁶⁸ *ibid.*, str. 74-75.

4. EKSPRESIVI U HRVATSKOME JEZIKU

lokucijska je namjera ekspresiva izraziti stav prema nekome ili nečemu, a smjera djelovanja nema jer je on pretpostavljen u iskazu, dok je psihički stav pošiljaoca različit.⁶⁹ Čine ih različite tekstne vrste, pretežito iz područja fatičke komunikacije, ali ipak postoje neke zajedničke karakteristike poput predvidive strukture i sadržaja, često su informativno prazni, formalizirani, stilizirani, stereotipizirani i tako dalje. S obzirom na njihovu usmjerenost možemo razlikovati altercentrirane i egocentrirane tekstne vrste. Skupinu altercentriranih tekstnih vrsta dijelimo još na dvije podskupine, a čine ih: a) tekstne vrste s osnovnom funkcijom uspostaviti ili održati kontakt (kontaktivi), u koje ubrajamo *čestitku, govor, himnu, ispriku, pohvalnicu, posvetu, zdravicu* i tako dalje te b) tekstne vrste s osnovnom funkcijom dati do znanja negativan stav prema nekome ili nečemu, u koje ubrajamo *glasine/trač, prigovor, protest, rugalice, ukor, zamjerke* i tako dalje. U egocentriranu skupinu ubrajamo tekstne vrste s osnovnom funkcijom dati oduška osjećajima, a primjeri takvih tekstova su *jadikovka, žalovanje, tugovanje, žalopojka, žalba* i tako dalje.⁷⁰

Mnogi su autori opisivali ekspresive, njihovu namjenu te ih klasificirali u određene skupine, ali svi su složni oko zajedničkih obilježja ekspresivnih govornih radnji, a to su: a) one su sredstvo reagiranja na verbalne ili neverbalne radnje, stanja i događaje, b) njihov propozicionalni sadržaj ima veze s radnjama ili osobinama govornika, c) tematiziraju odnos jednoga govornika prema drugome, d) svi se oni mogu svesti na jedan deskriptivni glagol, e) ne tvore jedan sinonimni niz, već se na osnovu obilježja mogu se podijeliti u podskupove. Iz ovakva pregleda zajedničkih obilježja ekspresiva, potvrđujemo tezu da su oni heterogena skupina tekstnih vrsta.⁷¹

Uz podjelu na altercentrirane i egocentrirane tekstne vrste, još postoji i podjela na ekspresive s pozitivnim stavom i ekspresive s negativnim stavom prema govornicima ili njihovim činovima. Takva podjela zasniva se na osobnoj intuiciji, pa stoga u ekspresive s pozitivnim stavom možemo ubrojiti: pohvale, zahvale, čestitke,

⁶⁹ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 73.

⁷⁰ *ibid.*, str. 73-74.

⁷¹ Ivanetić, N., *Ekspresivi i strategijsko djelovanje*, u: „Časopis Fluminensia“, broj 1, siječanj 1989., str. 143.

radovanje, dobrodošlice i slično, dok u ekspresive s negativnim stavom ubrajamo: kritiziranje, prekoravanje, vrijeđanje, jadikovanje, optuživanje i slično.⁷²

Mnogi smatraju da su tipični reprezentati ekspresiva *čestitke*, *tračevi*, *zdravice*, *kritiziranja*, *dobrodošlice* i *isprike*. Zbog toga, za analizu ovoga završnoga rada uzet ćemo čestitke, tračeve i zdravice te dokazati pomoću sedam kriterija tekstualnosti i analize elemenata teksta zašto pripadaju ekspresivima, a ne nekoj drugoj skupini.

⁷² Ivanetić, N., *Ekspresivi i strategijsko djelovanje*, u: „Časopis Fluminensia“, broj 1, siječanj 1989., str. 143.

5. ANALIZA EKSPRESIVA

Slijedi analiza odabranih tekstnih vrsta koje pripadaju ekspresivima. Prvo ćemo analizirati rođendanske čestitke, zatim trač i na kraju zdravice.

5.1. ČESTITKE

Svatko je bar jednom u svome životu nekome napisao rođendansku čestitku ili ju primio. Već u samome nazivu čestitka možemo zaključiti kako eminent recipijentu nešto čestita, želi mu dobre želje i daje mu do znanja da je i njemu taj datum ili događaj važan u životu. U različitim rječnicima nailazimo na različita tumačenja čestitki. Neka od njih su da su čestitke „želje izražene u povodu značajnog dana ili ugodna događaja“, zatim „priznanje za nešto dobro obavljeno“ te „stilizirana dopisnica s prigodnom slikom i tekstom“.⁷³ Budući da postoje čestitke za razne prigode, u ovome ćemo radu biti usmjereni na rođendanske čestitke. Glavni nam je cilj dokazati zašto su rođendanske čestitke tekst pa onda i tekstna vrsta i po kojim kriterijima.

5.1.1. ANALIZA ROĐENDANSKIH ČESTITKI PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA

Definiramo li tekst kao komunikacijski događaj koji ispunjava sedam kriterija tekstualnosti, odmah možemo reći da su rođendanske čestitke već ispunile jedan od kriterija, jer čestitka bi trebala imati komunikacijska obilježja. Prije svega, važna su konstitutivna načela jer ona proizvode komunikaciju u tekstovima, a kao najvažnije kriterije možemo izdvojiti koheziju i koherenciju.⁷⁴

Kohezija se ponajprije prepoznaje u odnosima među iskazima unutar jednoga teksta. „Drugim riječima o koheziji će biti riječ onda kada interpretacija jednog elementa u tekstu ovisi o nekom drugom elementu.“⁷⁵ Međutim, ako smo ikada vidjeli čestitke, jasno nam je da one nisu tekstovi koji obiluju rečenicama na temelju kojih bi

⁷³ Anić, V., *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb, 1994., str. 99.

⁷⁴ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 14.

⁷⁵ Badurina, L., *Između redaka*, str. 58.

se mogla potvrditi većina kohezivnih sredstava. Stoga se kohezivnost u čestitkama očituje u pronominalizaciji, tj. u ponavljanju imena recipijenta na početku čestitke i zamjenica koje se pojavljuju u idućoj rečenici, kao na primjer: *Draga Andrea, sve najbolje ti želim! / Andreuška, sretan ti rođendan, želim ti puno uspjeha na faksu, još puno ljubavi, ma svega što ti treba i što poželiš!* Također, često se u čestitkama susrećemo i s ponavljanjem istog izraza, kao što možemo vidjeti u sljedećim primjerima: *Ne želim da ti se ispune sve želje, jer onda više nećeš željeti! Ne želim da ti se ispune svi snovi, jer onda više nećeš sanjati! Želim da ti se svaki dan ispuni nekoliko želja i snova i da dugo – dugo dolaze bolja jutra nova! Sretan rođendan! / Mnogo želja, premalo mjesta, mnogo ljubavi, a poruka tijesna. Mnogo osjećaja, a riječi su malo, previše je toga da bi ovdje stalo: Sretan rođendan!* Nadalje, elipsa, odnosno izostavljanje nekih elemenata koji se interpretiraju na temelju konteksta, također je česta u čestitkama jer se izostavlja glagol željeti kao i sintagma „sretan rođendan“, zbog toga što su već uključeni u kontekst i samu poruku. Primjeri su sljedeći: *Da se zaljubiš, ali sretno, da ti ljubav traje vječno, da zaboraviš sve ono što ti je stvaralo boli, želi ti netko tko te iskreno voli! / Osvrni se na proteklu godinu. Nemoj misliti da su svi lijepi dani iza tebe, jer te još mnogo takvih čeka i u ovoj koja dolazi.* Nadalje, jasno je kako u čestitkama nekome želimo izraziti želje, stoga je imperativ nezaobilazan u uporabi. Primjeri imperativa su: *Zamisli nešto najljepše, najslađe, dodaj tome beskraj, proširi vječnošću, ukrasi zvijezdama i tek tada ćeš saznati koliko ti toga želim za rođendan! / Živi, vrišti, razbijaj i pleši, jer čovjek je rođen da gubi i griješi. Prodivljaj dane, prokockaj noći, jer jednom se ni to neće moći...Sretan rođendan. / Zaboravi muku, tugu i sve boli. Na današnji dan samo voli. Ne daj nikome da želje ti kvari... Sretan rođendan i neka ti se ispune sve lijepe stvari. / Zažmiri i stvori sliku života u jednom liku. Danas je dan sreće kada ti srce postaje veće, neka ti se ostvari svaki san - Sretan Ti rođendan. / Budi ono što jesi! Sačuvaj svoju jedinstvenost tako da te oni koji te vole uvijek mogu prepoznati. Lijepo je imati te!*

Drugi važan kriterij tekstualnosti je koherentnost, koja se kao što smo spomenuli, odnosi na cijeli tekst te upućuje na diskurs, na jezične i izvanjezične okolnosti u kojima se neki tekst pojavljuje.⁷⁶ U rođendanskim se čestitkama koherentnost očituje o znanju o svijetu, stereotipnim radnjama i ritualima, odnosno

⁷⁶ Badurina, L., *Između redaka*, str. 59.

očekivanju čestitke i dobrih želja za rođendan. Unaprijed znamo kako bi čestitka trebala izgledati, stoga su eminentove namjere jasne i kada ne upotrijebimo glagol *željeti*.⁷⁷ Kao primjere navodimo: *Na današnji dan samo voli. Ne daj nikome da želje ti kvvari... Sretan rođendan i neka ti se ispune sve lijepe stvari. / Čovjekovo srce i vrata uvijek moraju biti otvoreni za prijatelje. Moja su vrata za tebe uvijek širom otvorena. / Želim ti sve najbolje za rođendan. Na stranicama ove knjižice sadržane su sve moje želje upućene tebi i nadam se da će ti se ispunjavati cijele godine. / Danas slaviš i zaslužuješ krunu! Želim ti da i u nadolazećim vremenima postižeš izniman uspjeh u svemu što radiš i da stekneš priznanje onih koji te okružuju.*

Kriterije intencionalnosti i prihvatljivosti u slučaju rođendanske čestitke objasniti ćemo zajedno zbog toga što se oni odnose na produkciju i recepciju teksta, odnosno na sudionike komunikacije. Budući da intencionalnost uključuje sva sredstva koja eminenti koriste da bi u tekstu realizirali svoje namjere, možemo zaključiti da je povezana sa svrhovitošću teksta.⁷⁸ Drugi pojam, odnosno prihvatljivost označuje stav recipijenta da očekuje kohezivan i koherentan tekst te njegovu sposobnost da shvati upute za njegovu uporabu, stoga zaključujemo da čestitke uključuju i eminenta i recipijenta.⁷⁹ Jasno je kako eminent želi izraziti stav i održati kontakt s recipijentom, odnosno čestitati mu važan dan, zaželjeti lijepe želje i ostati s njime u dobrome kontaktu. Podrazumijeva se da će recipijent prihvatiti čestitku čak i ako nešto nedostaje (kao što smo pokazali u prethodnim primjerima) jer će ga rekonstruirati na temelju svoga znanja o svijetu.⁸⁰ Na primjer: *Životni put sastoji se od svakog koraka koji napravimo. Želim ti da te ne tvom putu prate optimizam i odvažnost. / Danas slaviš i zaslužuješ krunu! Želim ti da u nadolazećim vremenima postižeš izniman uspjeh u svemu što radiš i da stekneš priznanje onih koji te okružuju. / Neka te rijeka života uvijek iznova nadahnjuje kod novih izazova. Želim ti da se s njima uspješno nosiš bez lova u mutnom. / Želim ti da i u ovoj godini prikupiš nova zrnca mudrosti koja će obogatiti škrinju tvog životnog iskustva. / Na današnji dan prije 20 godina rodila si se ti moja prekrasna djevojčica. U životu idi za svojim snovima i vjeruj glasu*

⁷⁷ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: Petrović, B., *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 214.

⁷⁸ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 11.

⁷⁹ *ibid.*

⁸⁰ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 215.

svoga srca, jer život je ono što sama stvoriš od njega. Neka ti se dogodi sve što poželiš. Tvoj život ima svrhu, tvoja priča je važna, tvoji snovi vrijede. Rođena si da ostaviš trag i nikada ne odustaj. Vjeruj da te samo dobre stvari čekaju na putu. Oprosti što je sa mog lica nestao osmijeh, ali znaš da ne mogu drugačije i dalje sam tu i biti ću uvijek. Želim ti prekrasan rođendan! Voli te mama.

Informativnost se odnosi na nove obavijesti u tekstu, čime se usmjerava pažnja recipijenta.⁸¹ Tekstovi poput rođendanskih čestitki stereotipizirani su i informativno prazni. Međutim, u čestitkama ne dobivamo nove informacije, ali one ipak donose dobre želje i čestitke recipijentu. Recipijenta zanima što je u njima i kako sročeno, hoće li biti stereotipno ili zanimljivo i originalno. Stoga postoje razni primjeri, od kojih ćemo izdvojiti: *Opet ti je rođendan? Ne želim te kritizirati, ali zar ne misliš da ti je to već prešlo u naviku. / Nije važno hoćeš li slaviti u dobrom društvu uz šampanjac ili samo s dragom osobom, ali neka na tvoj dan puno ljudi na tebe misli i želi ti sve najbolje. / Danas slaviš i zaslužuješ krunu! Želim ti i da u nadolazećim vremenima postižeš izniman uspjeh u svemu što radiš i da stekneš priznanje onih koji te okružuju. / Želim ti da i u ovoj godini prikupiš nova zrnca mudrosti koja će obogatiti škrinju tvog životnog iskustva. / Želim ti da uvijek ostaneš u sedlu i da se zabavljaš na vrtuljku života. / Nije uvijek važno najkraćim putem stići do vrha. Mnogo je načina kako ostvariti cilj. Želim ti da pronađeš onaj u kojem ćeš najviše uživati. / Pajdo čujem da je ostalo torte i za mene u zamrzivaču. Stižem! Sretan rođendan! / Hip hip hura, hip hip hura, dvadesete gazim ja! Sretan ti rođendan komšijo naj jača!*

Situativnost uključuje elemente koji utječu na to da neki tekst bude relevantan u određenoj situaciji.⁸² Za čestitke je karakteristična povezanost s određenom društvenom situacijom jer sadržaj čestitaka odgovara rođendanima, danima i situacijama kada bi se recipijenti trebali osjećati posebnima i voljenima.⁸³ Na primjer: *Neka ti cijela ova godina bude ispunjena srećom i vedrinom, a uspomena na današnji zalazak sunca neka ti još dugo ostane u sjećanju. / Danas slaviš i zaslužuješ krunu! Želim ti i da u nadolazećim vremenima postižeš izniman uspjeh u svemu što radiš i da stekneš priznanje onih koji te okružuju.*

⁸¹ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 159.

⁸² *ibid.*, str. 183.

⁸³ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 215.

Intertekstualnost pretpostavlja načine na koje produkcija i recepcija teksta ovise o znanju sudionika komunikacije o drugim tekstovima.⁸⁴ Kod čestitaka često pronalazimo različite dijelove u kojima se uključuju stihovi, izreke ili ulomci iz knjiga, koji su dobre dopune lijepim željama. U analizi odabranog korpusa naišli smo najčešće na izreke: *Samo najznatijeljniji mogu uzeti sve što im život nudi.* – William Robertson Davies / *Optimisti osedlaju život i odjašu.* – Klaus Klages / *Spokoj je dražestan oblik samosvijesti.* – Mariev on Ebner-Eschenbach / *Kolumbo je morao maštati o Indiji, da bi otkrio Ameriku.* – Emil Gott / *Sreća često dolazi kad se posvetite malim stvarima.* – Wilhelm Busch / *Osmijeh je vitamin svakodnevice.* – Dagmar C. Walther.

Od regulativnih načela, prvo ćemo spomenuti efikasnost. Ona je „povezana s minimumom napora eminenta i recipijenta pri korištenju tekstova.“⁸⁵ Na primjeru čestitaka to možemo shvatiti na sljedeći način: čestitke su kratke tekstne vrste te je važno da se u malo teksta kaže puno, odnosno sve. Da bismo nekome čestitali iskreno, nije potrebno puno teksta, već nekoliko smislenih rečenica. Također, u čestitkama eminent koristi već svima poznate fraze tako da ne bi trebala postojati šansa da recipijent ne shvati poantu, stoga je načelo efikasnosti uglavnom uvijek ispunjeno. Neki od primjera su: *Želim ti da uvijek ostaneš u sedlu i da se zabavljaš na vrtuljku života. / Želim ti da i u ovoj godini pokupiš nova zrnca mudrosti koja će obogatiti škrinju tvog životnog iskustva. / Zaboravi muku, tugu i sve boli. Na današnji dan samo voli. Ne daj nikome da želje ti kviri... Sretan rođendan i neka ti se ispune sve lijepe stvari.*

Kriteriji efektivnosti povezujemo sa stvaranjem prikladnih dojmova i uvjeta za postizanje cilja.⁸⁶ Na primjeru čestitke, efektivnost se najbolje uočava tako što će čestitka biti posebna, upečatljiva i neobična. Ne mora uvijek imati ustaljene fraze, već eminent može uložiti trud i učiniti tu čestitku posebnom da i recipijentu bude na kraju drago što je primio i takvu vrstu čestitke. Kao primjere navodimo: *Nije važno hoćeš li slaviti u dobrom društvu uz šampanjac ili samo s dragom osobom, ali neka na tvoj dan puno ljudi na tebe misli i želi ti sve najbolje. / Danas slaviš i zaslužuješ krunu! Želim ti i da u nadolazećim vremenima postižeš izniman uspjeh u svemu što radiš i*

⁸⁴ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 203.

⁸⁵ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 12.

⁸⁶ *ibid.*

da stekneš priznanje onih koji te okružuju. / Našoj kumici sretan rođendan! Vole te tvoji kumovi. / Mala priredi komad torte! Stižem!

Načelo primjerenosti možemo povezati s načelom prihvatljivosti. Ako je tekst čestitke ispunio načelo prihvatljivosti – ispunio je zasigurno i ovo načelo. Važno je da u tekstu čestitke ne naiđemo na uvrede, psovke i slične neprihvatljive strukture jer tada neće biti ispunjena ni osnovna načela, na primjer načelo koherencije. Primjeri su sljedeći: *Zažmiri i stvori sliku života u jednom liku. Danas je dan sreće kada ti srce postaje veće, neka ti se ostvari svaki san - Sretan Ti rođendan! / Neka se dani u tvome životu što sretnije troše, neka te pogodi sve lijepo, a promaši sve loše... Sretan rođendan! / Želim ti da ovaj i svaki sljedeći rođendan provedeš u zagrljaju voljene osobe i neću se jako ljutiti ako ta osoba ne budem ja, jer najvažnija je tvoja sreća. Potpis: Onaj koji je tako daleko od tebe, a tako blizu tvoga srca.*

5.1.2. ANALIZA ROĐENDANSKIH ČESTITKI PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA

Da bismo objasnili zašto su rođendanske čestitke tekstna vrsta, potrebno ih je analizirati po određenom modelu. U radu preuzimamo analizu tekstnih vrsta koju u svojoj monografiji navodi Nada Ivanetić, a kao nezaobilazne sastavnice pojavljuju se: interakcijsko-situacijski kontekst, funkcija, sadržaj/tema, makrostruktura i miktostruktura.

Budući da tekstovi proizvode komunikaciju, nedvojbeno je da je u njima prisutan i interakcijsko-situacijski kontekst. Kod čestitki interakcijsko-situacijski kontekst najbolje možemo objasniti vezom, odnosno željom za održavanjem kontakta eminenta i recipijenta. Rođendanske se čestitke pišu povodom rođendana određene osobe jer je to društveno očekivano i pridonosi njegovanju odnosa. Uglavnom je u rođendanskim čestitkama eminent označen na početku, u naslovu čestitke, a recipijent potpisom na kraju. Iz čestitaka možemo zaključiti o odnosu eminenta i recipijenta, odnosno o odnosu bliskosti. U privatnim se čestitkama odnosi izražavaju manje jer se u takvim porukama zna tko komu šalje čestitku i kakve su im rodne veze. Primjeri su sljedeći: *Želim ti da ovaj i svaki sljedeći rođendan provedeš u zagrljaju voljene osobe i neću se jako ljutiti ako ta osoba ne budem ja, jer najvažnija je tvoja sreća. Potpis: Onaj koji je tako daleko od tebe, a tako blizu tvoga srca. / Da*

rukama dotakneš sve zvijezde na nebu, da najljepši ostvari ti se san, da sunce uvijek sja u životu tvom, to su moje želje za tvoj rođendan! / Neka se dani u tvome životu što sretnije troše, neka te pogodi sve lijepo, a promaši sve loše... Sretan rođendan! / Hip hip hura, hip hip hura, dvadesete gazim ja! Sretan ti rođendan komšijo naj jača! / Našoj kumici sretan rođendan! Vole te tvoji kumovi.

Pod pojmom funkcije obuhvaća se svrhovitost teksta koja je producenta navela da ga ostvari, a koja se recipijentu nastoji prenijeti korištenjem komunikacijskih i jezičnih konvencija.⁸⁷ Kao što je navedeno, osnovna je funkcija čestitki njegovanje međusobnih odnosa, stoga se ona najlakše prepoznaje u tekstualnim i kontekstualnim indikatorima. U indikatore ubrajamo eksplicitne formule ili rečenice, rečenične moduse, određene priloge i čestice, način razvijanja teme, grafike, ilustracije i tako dalje, dok se kontekstualni indikatori odnose na mjesto teksta u širim jezičnim okvirima, mediju i situaciji. Iako je riječ o čestitkama, u njima se rijetko javlja glagol *čestitati* i sintagma *čestitam ti rođendan*. Najčešće se funkcija čestitke signalizira sintagmom *sretan rođendan* ili glagolom *željeti* u prvome licu jednine ili množine. Uz čestitanje se često navodi i povod upućivanja, odnosno redni broj godina koja se slavi. Nadalje, ponekad je važno i jezično-stilsko oblikovanje, odnosno da čestitka bude kratka, a da izrazi lijepe želje.⁸⁸ Primjeri su: *Da se zaljubiš, ali sretno, da ti ljubav traje vječno, da zaboraviš sve ono što ti je stvaralo boli, želi ti netko tko te iskreno voli. Sretan rođendan! / Mnogo želja, premalo mjesta, mnogo ljubavi, a poruka tijesna. Mnogo osjećaja, a riječi su malo, previše je toga da bi ovdje stalo: Sretan rođendan! / Večeras je, dušo, rođendan tvoj, još malo i naša pjesma će proć'. Vino i svijeće, na stolu ruže dv'je, a znam da nećeš doć'. Ipak, sretan ti rođendan. / Želim ti 12 mjeseci bez briga, 53 nedjelje sreće, 365 dana bez bolesti, 8 760 sati provoda, 525 600 minuta lijepih trenutaka i 31 536 000 sekundi ljubavi! Sretan rođendan! / Na današnji dan prije 20 godina rodila si se ti moja prekrasna djevojčica. U životu idi za svojim snovima i vjeruj glasu svoga srca, jer život je ono što sama stvoriš od njega. Neka ti se dogodi sve što poželiš. Tvoj život ima svrhu, tvoja priča je važna, tvoji snovi vrijede. Rođena si da ostaviš trag i nikada ne odustaj. Vjeruj da te samo dobre stvari čekaju na putu. Oprosti što je sa mog lica nestao osmijeh, ali znaš da ne mogu drugačije i dalje sam tu i bit ću uvijek. Želim ti*

⁸⁷ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 47.

⁸⁸ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 217-218.

prekrasan rođendan! Voli te mama. / Na ovaj dan prije 20 godina rodila se neka sitna beba koja, uvjeren sam nije doživjela prvi plač, već prvi vrisak. I eto, godina za godinom, kila sve manje, decibela sve više, izrasla je u čudo od žene. Pa stoga čudo, talentu, dušo, kvalitetu, želim ti sretan rođendan! Neka ti se ostvari sve što zaslužuješ, a to je samo najbolje. Ipak nemoj ostati takva. Udebljaj se koju kilu. Lijepo je što postojiš! Tadej

Pod pojmom strukture mislimo na prepoznatljivu makrostrukturu ili globalnu strukturu teksta.⁸⁹ Čak i najkraće čestitke imaju strukturu, koja je povezana s njezinom funkcijom. Možemo reći da se čestitka sastoji od tri glavna dijela. U prvome se dijelu pronalazi ime recipijenta, odnosno slavljenika komu je čestitka upućena, a uz ime često pronalazimo i neke pridjeve poput dragi, najdraži, voljeni, moj i tako dalje. U središnjemu se dijelu nalazi izražavanje želja, koje može biti jedna rečenica, ali može biti i puno više. Završni se dio sastoji od potpisa eminenta, koji također može dodati imenicu ili pridjev uza svoje ime. Dakle, struktura čestitaka izgleda ovako: recipijent – čestitanje – eminent. Međutim ponekad se uz glavne elemente čestitke, mogu pojaviti i sporedni, kao što su primjerice dodaci koji se uglavnom obilježavaju oznakom P.S. (post scriptum). Na primjer: *Želim ti da ovaj i svaki sljedeći rođendan provedeš u zagrljaju voljene osobe i neću se jako ljutiti ako ta osoba ne budem ja, jer najvažnija je tvoja sreća. Potpis: Onaj koji je tako daleko od tebe, a tako blizu tvoga srca.*

Mikrostruktura se odnosi na leksičko-gramatičku razinu.⁹⁰ Ako uđemo dublje u analizu, gramatika se odnosi na sintaksu, odnosno na gradnju foričkih i kataforičkih odnosa. Kao što smo spomenuli, čestitke ne obiluju rečenicama, stoga su rijetke čestitke koje se grade kataforičkim odnosima. Na primjer: *Dugo sam tražila poklon, dovoljno vrijedan i dostojan tebe. Nisam našla ništa takvo, zato ti darujem sebe. / Život neka ti bude kao najljepši san, od srca ti želim sretan rođendan! / Zamisli nešto najljepše, najslađe, dodaj tome beskraj, proširi vječnošću, ukrasi zvijezdama i tek tada ćeš saznati koliko ti toga želim za rođendan!*

Jezgra je svakoga teksta njegova tema. Budući da je rođendanska čestitka napisana povodom nečija rođendana, ona ima samo jednu temu i jednu funkciju.

⁸⁹ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 48.

⁹⁰ *ibid.*, str. 45.

Vežanost za jedan povod čini njihov jezični oblik predvidivim, stiliziranim i stereotipiziranim.⁹¹ To znači da u čestitkama uglavnom nalazimo ustaljene forme i sintagme. Većina je čestitaka samo jedna rečenica, ali ako se pak sastoje od dviju ili više rečenica, povezanost se signalizira kohezivnim i koherentnim sredstvima.

Za kraj analize rođendanskih čestitki spomenut ćemo da smo u njima naišli na pogreške i da se one najčešće odnose na pisanje zareza.

5.2. TRAČ

Prvi je korak u analizi trača njegova definicija. Krenut ćemo od rječničke definicija trača. „Trač je sitno ogovaranje, brbljanje o bezazlenim svakodnevnim temama, pričanje.“⁹² Najjednostavnije rečeno, trač je priča na temelju onoga što se čuje. „Kako je subjekt koji govori u traču bezoblični se, a njegova temeljna formula moglo bi biti istina, u trač se uvijek napola vjeruje, ali u njemu također postoji i određena estetska dimenzija.“⁹³ Uz trač vežemo i pojam tračanja za kojega Lada Badurina kaže da je jedna od najčešćih ljudskih djelatnosti.⁹⁴ Uz to u svojoj monografiji navodi neke elemente koji su neizostavni kada je riječ o traču. Prije svega važno je da priča nije uobičajena, traže se neočekivane situacije, događaji i sve ono što je društveno neprihvatljivo. Također, otvara zanimljivo pitanje koje glasi: „Zašto samo o nekim temama rado i mnogo tračamo, dok nas neke druge ostavljaju indiferentnima i/ili na trač jednostavno ne potiču?“⁹⁵ Uz trač se nameće i pojam istinitosti, međutim, on nije presudan za definiranje, kao ni za prenošenje trača. Možemo razlikovati dvije sfere trača – privatnu i javnu. U privatnoj se tračanje odvija unutar intimnog društva, a ogovara se osoba koja im je uglavnom bliska, ali trenutno nije s njima. Javna se sfera trača odnosi na internetske portale i tiskane časopise koji prenose informacije o popularnim osobama.⁹⁶ Odgovore na sva postavljena pitanja

⁹¹ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 219.

⁹² Anić, V. i Goldstein, I., *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb, 2000., str. 1328.

⁹³ Solar, M., *Mit i trač kao temeljni tipovi diskursa našeg doba*, u: „Časopis za književnost Republika, broj 1-2, DHK, Zagreb, siječanj-veljača 2001., str. 43.

⁹⁴ Badurina, L., *Između redaka*, str. 159.

⁹⁵ *ibid.*, str. 164.

⁹⁶ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 236.

pokušat ćemo pronaći u analizi korpusa koji je preuzet iz svibanjskoga broja časopisa *Gloria*⁹⁷ te internetskoga portala *Net.hr*.⁹⁸

5.2.1. ANALIZA TRAČA PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA

Budući da smo definirali svaki od kriterija tekstualnosti u prošlim poglavljima, u ovome ćemo nastaviti s analizom sljedeće tekstne vrste – trača.

Ako želimo određene strukture trača ponovno upotrijebiti ili preoblikovati, potrebna su različita kohezivna sredstva.⁹⁹ Analizirajući koheziju trača, kao najčešća kohezivna sredstva izdvojiti ćemo rekurenciju, parcijalnu rekurenciju, elipsu i supstituciju. Najprije nailazimo na rekurenciju koja se očituje u ponavljanju osobnih imena objekata trača koja se nalaze u naslovu ili podnaslovu. Međutim, takvim se ponavljanjem smanjuje informativnost teksta, stoga u časopisima i na portalima uglavnom posežu za parcijalnom rekurencijom i supstitucijom:

ZVIJEZDA MODERNE OBITELJI ZAVRŠILA U BOLNICI: Mlada glumica zbog kronične bolesti ima velike probleme: Glumica je nedavno otkrila da je teško bolesna. Već je bila na transplantaciji bubrega, koji joj je darovao otac. Zvijezda serije Moderna obitelj Sarah Hyland završila je u bolnici nakon što joj je zbog izmorenosti pozlilo na snimanju. Glumica (27) je bila na oporavku čitav tjedan. Danas je objavila da je stigla kući i da se osjeća bolje. U ovome primjeru uočavamo parcijalnu rekurenciju (*bolnici, bolesti, bolesna*), supstituciju u kojoj je jedan pojam podređen, a jedan nadređen, odnosno u hiponimskome je odnosu naspram supstitucijskoga izraza (*otac, kći*) te rekurenciju (*glumica*).

⁹⁷ Časopis *Gloria*, 10. svibnja 2018., broj 1218

⁹⁸ Internetski tračevi preuzeti su iz rubrike *hot.hr*: <https://net.hr/kategorija/hot/zvijezde/page/3/>, 30. 6. 2018.

⁹⁹ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 237.

DRAMA NA KRALJEVSKOM DVORU: Kate ljuta na Meghan, a prinčevima je svega dosta: Čini se kako je odnos između kraljevskih šogorica sve samo ne idealan. *Između Kate Middleton i Meghan Markle u zadnje vrijeme ne cvjetaju ruže te Kate odbija dalje pomagati Meghan da se prilagodi u kraljevsku obitelj, piše Inquisitr. Mediji kažu kako je Kate puno pomogla Meghan prije vjenčanja s princom Harryjem, ali sada se sve promijenilo. Iako je Meghan naučila puno od Kate, sada se usmjerila više na to da impresionira kraljicu te je zanemarila svoju šogoricu. Supruga princa Williama gradila je svoju reputaciju savršene vojvotkinje godinama, ali Meghan je skrenula svu pažnju na sebe. U ovome primjeru parcijalnu rekurenciju pronalazimo kao (pomagati, pomogla, promijenilo), zatim supstitucija u hiponimskome odnosu (kraljica, šogorice) te supstitucija u kohiponimskome odnosu (šogorice).*

Nadalje, načelo kohezivnosti potvrđuje i elipsa, a njezin oblik najčešće susrećemo u naslovu trača: *Prvo bračno iznenađenje, Bivši, a najbolji, Pobjednica u utrci života, Pod alarmom za zdrav život, Maksim Mrvica na novom putu svile, Buket i muški stisak, Triler za otvorenje.*

Različitim glagolskim vremenima, načinima i oblicima u službi kohezije u traču se označavaju vremenske relacije te se razlikuju prošlo, sadašnje i buduće vrijeme i stvara se smisleni kontinuitet.¹⁰⁰ Na primjer: *Svoj 36. rođendan princ William proveo je u društvu obitelji – svoje žene Kate i troje djece. Povodom prinčevog rođendana, bivši kuhar princeze Diane, **Darren McGrady** otkrio je što je princu darovala majka kada je postao tinejdžer. Dianin zločesti smisao za humor, došao je posebno do izričaja baš kada je sinu odlučila pokloniti tortu za rođendan.* / Hrvatska pjevačica **Tajči Cameron** vratit će se u Hrvatsku kako bi održala seminare i radionice iz duhovnosti. Osnovala je udrugu Waking Up Revolution, a na brodu MS Paradis, koji će ploviti od Splita do Dubrovnika, održavat će seminare. Svi zainteresirani mogu nakon završetka seminara posjetiti i Međugorje. / Poznata glumica, scenaristica i producentica uživa u ljetu sa suprugom Draženom Čučekom i kćerkicom Lenom. **Jelena Veljača**, iako je u velikoj selidbi, očito je našla vremena za uživanje na moru prije konačnog odlaska u Beograd.

¹⁰⁰ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 239.

Svijet teksta ne čini samo površinska struktura, već i opće znanje koje je u izravnome odnosu s očekivanjima recipijenta teksta.¹⁰¹ Tako u primjeru: *S brakom je Momčilo dobio radnu i boravišnu dozvolu u Hrvatskoj pa ga Jelena zadirkuje da se oženio – zbog para.*, moramo poznavati i koncepte (objekte trača) i relacije (poznavanje činjenice da je Momčilo Crnogorac te da su oboje glumci i slično). Ostvarenje koherencije bit će moguće jedino ako recipijent aktere trača može smjestiti u istu vremensku zonu i svrstati ih u istu kategoriju (hrvatski glumci), ali poželjno je i poznavanje nekih stereotipa, primjerice o brakovima slavnih osoba i slično. Navest ćemo još nekoliko primjera u kojima smo prepoznali koherenciju: *Devetogodišnja Lota brzo je pronašla svoje mjesto u novoj obitelji, a Momu obožava. / Dobro živim sa svojim hashimotom iako znam da ću cijeli život biti na terapiji lijekovima. / Brak ne mijenja ništa u ljubavi – udala sam se kad sam bila trudna jer sam htjela imati isto prezime kao moja djeca.*

Dolazimo do ključnih kriterija tekstualnosti kada je riječ o traču – intencionalnosti i prihvatljivosti. „Trač naime funkcionira isključivo u međuljudskoj interakciji. Ili, konkretnije rečeno, komunikacijski je to događaj koji s jedne strane – one govornikove – mora biti zamišljen (kodiran), ali isto tako s druge strane – one recipijentove – on mora biti prepoznat (dekodiran), a potom i prihvaćen kao određen tip razgovora, kao trač.“¹⁰² Ove tvrdnje možemo lako uočiti u javnome traču koji nalazimo na internetskim stranicama ili u časopisima. Mnogi domaći portali samo preuzimaju vijesti iz svijeta slavnih od stranih medija pozivajući se na njih. Međutim, oni tada nisu relevantan primjer za ispitivanje eminentove namjere, iako autor toga članka ipak postoji. Ako je autor izmislio priču koja se širi portalima, onda se uzima u obzir ona definicija trača koja govori da je svaki trač laž, ali isto tako treba voditi računa o njegovoj namjeri – autor možda nije namjerno proširio laž da bi napakostio određenoj osobi, već samo kako bi primjerice povećao čitanost portala i slično. Stoga zaključujemo kako definicija trača ipak u najvećoj mjeri ovisi o autorovoj namjeri, ali se kao takva neće moći uopćavati jer se svaki trač ipak određuje prema pretpostavljenim definicijama ovisno o njegovoj prirodi.¹⁰³ „Drugim riječima, trač će svoju komunikacijsku svrhu ispuniti ako se u njemu ostvari načelo suradnje i četiri

¹⁰¹ de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 102.

¹⁰² Badurina, L., *Između redaka*, str. 179-180.

¹⁰³ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 240-241.

Griceove maksime – maksime kvantitete, kvalitete, relevancije i modaliteta.“¹⁰⁴ Kvantiteta se odnosi na informativnost trača, kvaliteta se odnosi na kriterij istinitosti, relevancija se odnosi na to da informacija koju recipijent dobije bude relevantna te modalitet koji se odnosi na to da priče budu jasne, jednostavne i u prepoznatljivoj formi.¹⁰⁵ Kada sve maksime budu zadovoljene, tada će se ostvariti načelo suradnje i autorova će intencija biti prihvaćena te će trač funkcionirati kao tekst. Sada ćemo navesti neke od primjera u kojima je istina trača upitna te se različitim sintagmama i izrazima pokušava iznijeti što vjerodostojnije: *Glumica Heather Locklear, zvijezda Melrose Placea i Dinastije, uhićena je u nedjelju nakon što je napala policajca i medicinskog tehničara, piše The Sun. / Lidija Bačić je oduševila svoje pratitelje na Instagramu kada im je čestitala Dan državnosti. Naime, čini se da se nijedna druga dama s estrade toga nije sjetila pa je Lille ubrala podosta poena.*

Kao u svakome razgovoru, tako i u traču dolazi do razmjene informacija. Jedna od značajki informativnosti je da informacija koja se prenosi bude nova i neočekivana, stoga uglavnom svaki trač zadovoljava ovaj kriterij. Uglavnom se informativnost najavljuje u samome naslovu članka na portalima ili u časopisima. Što je neuobičajeniji i neočekivaniji naslov – prije će zainteresirati čitatelje. Budući da čitateljstvo traži sadržaje koji su neočekivani, autori pune portale i časopise takvim vijestima. Neki od primjera su: **Jelena Perčin i Momčilo Otašević: TEATRALNI ULAZAK U BRAK:** *Zagrebačka glumica otkriva što je sve učinio njezin odabranik, devet godina mlađi crnogorski glumac, da joj dan kad su u kotorskom kazalištu rekli 'da' ostane nezaboravan, i kako na novi život u troje – a uskoro i u četvero – gleda njezina kći Lota. / ELLA DVORNIK OTKRILA KAKO ĆE IZGLEDATI NJEZINO I CHARLESOVO VJENČANJE: *'Dat ću sve pare za vjenčanicu!' Blogerica je ovog vikenda bila na prijateljičinom vjenčanju, što je bilo prvo kojem je prisustvovala. Ella Dvornik je prošlog vikenda bila na vjenčanju na otoku Krku, gdje se udala njezina prijateljica i suradnica. Blogerici je to bilo prvo vjenčanje na kojem je bila pa je bila puna dojmova. / Daria Lorenci Flatz: POD ALARMOM ZA ZDRAV ŽIVOT: *Jedna od najzaposlenijih hrvatskih glumica otkriva kako joj se promijenio odnos prema vlastitom tijelu dok je pripremala monodramu 'Šest milimetara', temeljenu na knjizi Josipe Pavičić Bernardini i njezinoj borbi protiv raka dojke. / ZVIJEZDA MODERNE***

¹⁰⁴ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 241.

¹⁰⁵ Badurina, L., *Između redaka*, str. 174-176.

OBITELJI ZAVRŠILA U BOLNICI: Mlada glumica zbog kronične bolesti ima velike probleme. Glumica je nedavno otkrila da je teško bolesna. Već je bila na transplataciji bubrega, koji joj je darovao otac.

Načelo situativnosti bit će zadovoljeno ako je sadržaj koji autor šalje recipijentu važan za konkretnu situaciju.¹⁰⁶ Međutim, ovo načelo kada je javni trač u pitanju mnogima može biti upitno. Postoje ljudi koji trač i tračanje općenito smatraju irelevantnim pa će se tomu fenomenu i opirati i smatrati ga gubitkom vremena. Iz te perspektive javni trač ne zadovoljava načelo situativnosti. Međutim, Badurina u svojoj monografiji kaže: „Kategorija će odnosa/relacije – protumačena maksimumom budi relevantan – na poseban način vrijediti i za trač. I dok će se specifična vrsta ležerne komunikacije onima koji joj se opiru i od nje deklarativno ograđuju činiti sama po sebi nerelevantnom (...) važnost će unutarnje relevantnosti za trač u svakom slučaju i biti i ostati neupitnom.“¹⁰⁷ Drugim riječima, „trač se tiče recipijentovog stava, jer će on svojevrijem stupiti u komunikacijski odnos i s autorom nekog teksta započeti suradnju.“¹⁰⁸

Intertekstualnost je ključna za određenje trača kao tekstne vrste, zbog toga što za postojanje trača treba postojati niz drugih tekstova na kojima se temelji informacija koja se prenosi te da sve te tekstove ili informacije trebaju poznavati i autori i recipijenti. Svaki se trač referira na određeni originalni uzorak iz kojega se proširio niz sličnih priča.¹⁰⁹ Na portalu s kojega smo preuzimali priče, često se susrećemo s pozivanjem autora na strane internetske portale s kojih je informacija preuzeta, a neki od primjera su: *Glumica Heather Locklear, zvijezda Melrose Placea i Dinastije, uhićena je u nedjelju nakon što je napala policajca i medicinskog tehničara, piše The Sun. / “Sjećam se toga dana jer je princeza rekla da dolaze. Bio sam zaista uzbuđen i htio sam ih upoznati, ali nažalost nisam imao priliku. Ujutro kada sam došao i otvorio frižider ugledao sam dva najveća para grudi. Princeza je naručila tortu u obliku grudi za proslavu Williamovog 13. rođendana. Žao mi je što u tom trenutku nisam fotografirao tortu. Princez je voljela da je ljudima neugodno, ali na simpatičan i smiješan način”, prisjetio se Darren za magazin Hello!*

¹⁰⁶ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 243.

¹⁰⁷ Badurina, L., *Između redaka*, str. 175.

¹⁰⁸ Vekić, M., *Trač kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, 2012., str. 244.

¹⁰⁹ *ibid.*

Slijede regulativna načela od kojih je prvo načelo efikasnosti. Da bi se ovo načelo ostvarilo u traču, potrebno je da tekst bude što kraći i što privlačniji kako bi bio dostupan velikom broju ljudi, točnije kako bi ga velik broj ljudi shvatio. To je najlakše ostvarivo već u samome naslovu trača, koji će biti istaknut tiskanim slovima koja uz to mogu biti podebljana te će ih tada čitatelji prije uočiti i nastaviti čitati i ostatak poruke. Neki od primjera su: **EKSKLUZIVNO: JELENA PERČIN I MOMČILO OTAŠEVIĆ: PRVO BRAČNO IZNENAĐENJE / KATTY PERRY: ANĐELI I SVECI NA CRVENOM TEPIHU / NA KAVI S MINISTRICOM / MAKSIM MRVICA: NA NOVOM PUTU SVILE / Đorđe Kukuljica: ŠTO JE GLUMAC BEZ BRKOVA.**

Načelo efektivnosti u traču pronalazimo tako što će autor teksta koristiti neuobičajene izraze i sintagme te upečatljive naslove kako bi privukli što veći broj čitatelja. Ako u naslovu već stvore dobar dojam o određenoj temi o kojoj se dalje govori u tekstu, osigurali su da će se i ostatak teksta rado nastaviti čitati. Primjeri su isti kao i za načelo efikasnosti.

Načelo primjerenosti ustvari odgovara zadovoljavanju svih kriterija tekstualnosti. Ako se ispune sva konstitutivna načela, uključujući i dva regulativna ispunit će se i treće regulativno – primjerenost.

5.2.2. ANALIZA TRAČA PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA

Kod trača interakcijsko-situacijski kontekst najbolje možemo odrediti vezom između eminenta (autora trača) i recipijenta (čitatelja trača). Autor stvara tekst koji će biti zanimljiv velikom broju čitatelja s puno zanimljivih detalja koji su vezani za neki važan, zanimljiv događaj iz svijeta slavnih ili općenito za neki neočekivani događaj. Čitatelji očekuju priče koje bi mogli nekome dalje ispričati *jesi čuo što se dogodilo* i slične forme. Kod privatnoga trača jasniji su odnosi onih koji govore o nekome tko je tema trača, dok kod javnoga trača svatko za sebe odlučuje o tome što će misliti o određenome traču nakon što ga pročita.

Pod pojmom funkcije trača podrazumijevamo svrhu autora trača da želi stvoriti relevantan tekst za čitatelje. Kao što smo već spomenuli, neki autori mogu pisati i

neistine u traču samo kako bi privukli što više čitatelja ili povećali popularnost neke zvijezde i slično. Ovisno dakle o namjeri eminenta, funkcija svakoga trača može biti drugačija. Svrha trača bit će ostvarena kada netko tko je već pročitao novu vijest prenosi to drugoj osobi, uglavnom učestalim konstrukcijama: *priča se, čula sam, pročitala sam, jesi vidio* i slično.

Trač je tekstna vrsta koja ima prepoznatljivu strukturu. Ubrajamo ga u strukturirane tekstove zbog toga što se sastoji od dva dijela: u uvodu je naslov trača koji je uglavnom istaknut velikim tiskanim slovima koja su uz to i podebljana, a u glavnome dijelu slijedi priča koja se donosi, odnosno ona je kao objašnjenje naslova. Uz novinski trač ili trač na internetskim portalima često nailazimo i na fotografije koje su preuzete s društvenih mreža ili ako je riječ o intervjuu, često prilažu fotografije koje su za vrijeme intervjuiranja fotografirane.

Kao što je rečeno, mikrostruktura se odnosi na leksičko-gramatičku razinu.¹¹⁰ Najviše pažnje treba posvetiti sintaksi. Kada je riječ o sintaksi, osvrnut ćemo se na građenje foričkih odnosa u traču. U traču prevladavaju kataforički odnosi, za koje je karakteristično povezivanje rečenica konektorima. Na primjer: *Ne budi se ni kad se vratim navečer kući, nakon predstave u matičnom kazalištu Komedija, te osvjetlim njezino usnulo lice mobitelom kako bih joj se divio – priča sin nekadašnje TV voditeljice Ivane Prohić i glumca Nedima Prohića, kojem je uloga tinejdžera Borne u Tv serijalu 'Horvatovi' otvorila vrata glumačkog svijeta. Upravo je na setu u studiju Katran upoznao Mariju, diplomiranu komunikologinju i organizatoricu snimanja Horvatovih. / Iako su već počele ljetne vrućine, u zagrebačkom studiju Katran slavi se Nova godina – i to ne bilo koja već davna 1984. Ondje se, naime, okupila ekipa HRT-ovog serijala 'Crno bijeli svijet' koja je usred snimanja treće sezone. / Na nedavnoj zagrebačkoj premijeri svi su se pitali zašto komičar Mario Petreković hoda uz pomoć štaka. No to nije bio njegov novi štos, nego posljedica nedavne operacije lijevog koljena, koju je zahvaljujući vježbama odgađao čak 16 godina. / Od trenutka kad je prije godinu i pol zbog zloćudne bolesti ostala bez noge, Maja Drobnjaković znala je da neće odustati od sporta, a kako se uspješno oporavljala, poželjela je da jednom opet i – potrči. No to je mogla jedino sa specijalnim stopalom za trčanje.*

¹¹⁰ Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, str. 45.

Jasno je da ne postoji jedan jedinstveni trač, stoga ne postoji ni jedna tema koju vežemo uz trač. Njezina je funkcija jasna – reći nekome nešto o drugoj osobi, ali točno o čemu, ovisi od osobe i situacije. Poticaj je za stvaranje trača nova, neočekivana vijest koja se odnosi više ili manje na čitatelje. Tema se u traču uglavnom razvija narativno, a najavljuje se obično u naslovu. Također ako je riječ o intervjuu, tada se razvija kroz odgovore na postavljena pitanja, koja mogu biti otvorenoga ili zatvorenoga tipa.

Važno je napomenuti da u našem korpusu kod tračeva nismo naišli na pravopisne i jezične pogreške te da su pisani u skladu sa zakonitostima publicističkoga stila.

5.3. ZDRAVICE

Prigodni govori pa tako i zdravice pišu se prema naravi svečanosti. Govori mogu biti duži i kraći te ozbiljni i šaljivi. Zdravice se uglavnom pišu s ciljem da se nekome nešto čestita i zaželi sreća. Važno je odrediti predmet pisanja zdravice, prigodu i kome je namijenjena. Neki od predmeta pisanja zdravica mogu biti: krštenje, zaruke, uoči svadbe, vjenčanje, srebrni pir, zlatni pir, rođendani, rastanci, svakodnevne zdravice, uoči Božića, na Badnji dan, na Novu godinu, na staru godinu, o domovini i tako dalje.¹¹¹ Zdravice koje smo uzeli za analizu preuzete su iz *Nazdravičara i govornika za sve prilike života* koji je sastavio I. Josipov Šarić.

5.3.1. ANALIZA ZDRAVICA PO KONSTITUTIVNIM I REGULATIVNIM NAČELIMA

Kao što smo spomenuli, koheziju pronalazimo u odnosima među iskazima koji čine jedan tekst. O tome je li zdravica dužega ili kraćega oblika ovisit će količina kohezivnih sredstava. U analiziranim zdravicama najčešća su kohezivna sredstva

¹¹¹ Šarić, I. J., *Nazdravičar i govornik za sve prilike života*, Golden marketing, Zagreb, 1994., str. 15-17.

bila pronominalizacija, rekurencija, uporaba futura i zapovjedni oblik – imperativ. Neki od primjera su: *Slavno društvo! Kad smo već u ovaj svečani trenutak radosno pozdravili krštenika i njegove sretne roditelje, to nam preostaje još jedna ugodna dužnost, na koji sam voljan svratiti Vašu pozornost! / Kum mu je odabrao i moćnoga zaštitnika, čije će ga ime pratiti časnom uspomenom u toku cijeloga mu života i sjati se u duši njegovoj, kao što sjaje alem kamen u tamnoj noći. Njegov zaštitnik vraćat će ga uvijek na stazu, na kojoj će ga po burnom moru ovoga života na sigurnoj lađici voditi u luku vječnosti. / Divna li si zaručnice mila! Kako li se krasno sjaje zlatni prsten na tvom nježnom prstiću! Sjala ti vazda tako svom milom ljubljenu hajduku, vulgo zaručniku; sjala mu u veselju i radosti, u tuzi i žalosti. / Od srca vam dobra sva želimo u svatovima opet se vidimo. Živili! / Naš zaručnik i njegova vjerenica neka žive sretno, dugo i zadovoljno! Živili! / Početnicima njihova života, odgojiteljima njihove ljubavi želimo, dao Bog, da dočekali sretnu unučad! Živili! / Živite sretno i blaženo u miru božjem!, Nazdravimo dakle našem svečaru zdravicu: kako je u početku došao na svijet plačem i vikom, tako neka i sada i kroz sav svoj vijek živi u veselju, pjevajući i ijućuć, da se svuda ori, neka se znade, čija je kuća masna. Živio naš svečar na mnogaja! / Da Bog da našem bratu domaćinu u svaćem sreću dobru, sretnu i beričetnu, punu i bogatu; da mu ralo ore u duboko, a stado ide u široko (...) Bog ga spomenuo, Bog mu pomogao, i niko mu nauditi ne mogao! Da Bog da i velika milost Božja, koje god naš brat domaćin sjeme iz doma iznosio i preko kutnjeg praga prevezio (...) da Bog daruje, da nam brat domaćin u svom domu.*

Ranije smo utvrdili da je temelj koherencije kontinuitet smisla. Uz to treba napomenuti i da „svijet teksta sadrži više od smisla izraza površinskoga teksta jer kognitivni procesi donose i određenu količinu općeg znanja, koje se izvodi iz očekivanja i iskustava sudionika komunikacije s obzirom na organizaciju zbivanja i situacija.“¹¹² Koherentnost se u zdravicama očituje u znanju o svijetu, stereotipnim radnjama i ritualima te se od nje očekuje da bude prikladno sastavljena za događaj na kojemu se izvodi. Unaprijed znamo što možemo očekivati u sadržaju zdravice, a kao glavni i neizostavan element stoji uzvik *živjeli!* Uglavnom su pozitivne i iskazuju želje nekome, a kada je riječ o rastancima, tada i u negativnoj situaciji treba izvući nešto pozitivno. Navodimo nekoliko primjera: *Pomozi Bože, a namjeri se veliki dobri čas! Ajde s Bogom moja ćerice! Iz ovoga doma izbjegla u dobri čas, a u drugi dom*

¹¹² de Beaugrande, R.A., Dressler, W.U., *Uvod u lingvistiku teksta*, str. 102.

uljegli u bolji čas! Da Bog da, moja ćerce, da ti napreduje i raste svaka sreća i svaka tvoja rabota, kao voda o jeseni, a list i trava o Gjurgjevu dne! I da ti svaki tvoj brat i prijatelj zavidi na dobro! I da ti u ovi dom ne bude povratka osim gostom i veseljem kao sretna i čestita odiva, što svoj rod pohodi, da Bog da!, Moja mila djeco! Bog vam dao i blažena Marija, da budete živi i sretni! Blagoslov božji vas sprovodio, anđeo čuvar dao vam moć, da sve žalosti i trude lasno podnosite. Svi sveti vam bili u pomoći. Vaša ljubav onda prestala, kada nestane u vodi riba, u zraku ptica, u livadama trave, u moru pijeska, na nebu zvijezda. Živite sretno i blaženo u miru božjem! / Snivaj slatko u grobnome stanu, pa kad jednoč bolji dani svanu, na grobu će spomenik ti stati. U nov život naš te spomen prati. Slava ti!

Intencionalnost i prihvatljivost odnose se na sudionike komunikacije. Zdravice uključuju i eminenta i recipijenta. Eminent želi izraziti zdravicu za recipijenta i time održati kontakt s njim te stvara koherentan i kohezivan tekst na temelju svoga znanja o svijetu i općenito o zdravicama. Ono što eminent piše i naglašava ukazuje na to što je njemu važno: sreća, zdravlje, uspjeh, zajedništvo i tako dalje. Podrazumijeva se da će recipijent prihvatiti zdravicu.

Kada je riječ o informativnosti u zdravicama, važno je da budu originalne i da donosi nove obavijesti u tekstu, koje se odnose na recipijenta i time se pažnja usmjerava na njega. Budući da zdravice mogu biti i velikih i malih formi, mogu donositi više ili manje novih informacija. Uglavnom se sve informacije, upućene recipijentu, odnose na njega i njegovu dobrobit. Na primjer: *Slavna gospodo! Dignite svi složno sa mnom čaše, da pijemo u zdravlje naših gradskih otaca, našega slavnoga magistrata! / Da sam vladar svega svijeta sada, sva bi blaga svijeta sakupio: srebro, zlato, što je Vječni skrio goram na dno, blizu tamnog hlada. U dubljine, gdje no Neptun vlada, radostan bi tada zaronio, biserje bi najljepše iznio, kakvog svijet ne vidje nikada. I odore zlatom izvezene sjajni ures carica sveg svijeta, i krunu bi uzeo presvjetlu, sve bi k nogam metno premiljene, da mi sine u prejasnom svjetlu, i klico bo: „Živi mnogo ljeta!“*

Kao što smo spomenuli, zdravice vežemo uz određene situacije i događaje, stoga možemo zaključiti kako je kriterij situativnosti zadovoljen. Sadržaj zdravica odgovara situacijama kako bi se recipijenti, kojima je upućena zdravica, osjećali posebnima i voljenima. Na primjer: *Moja mila djeco! Bog vam dao i blažena Marija,*

da budete živi i sretni! Blagoslov božji vas sprovodio, anđeo čuvar dao vam moć, da sve žalosti i trude lasno podnosite. Živite sretno i blaženo u miru božjem! / Štovana gospodo i gospođe! Osobito se radujem, da mogu biti tumačem osjećaja, koji vaše duše ovom prigodom obuzimaju. Dvadeset i pet godina prošlo je u nepovrat, odakle ste pod svatnim uresom mirte još mladi stupili pred žrtvenik, da sklopite vez vjernosti za cio život. Velim dvadeset i pet godina je prošlo od onoga važnoga dana i tijekom tolikih godina obavio je mirtin vijenac sjajem srebra.

Posljednje načelo – intertekstualnost – prepoznajemo u dodavanju različitih sadržaja koji su povezani s Biblijom, svecima, običajima, uobičajenim metaforama i slično. U nekim se zdravicama susrećemo i s tekstovima koji su iz različitih djela, a služe kao dopuna dobrim željama u zdravicama. Neki su od primjera: *Zdrav brate i pomoga' te Bog! Evo nam mili kum dođe od gospodina Boga u ovaj dom, pod ovaj krov! Donese nam kruva i vina, Bog mu dava' svake sreće i mira za najviše muškoga roda i žitnog ploda žarene pogače: na vjetru je vijata, na situ je sijata, medom je ukuvana; 'očemo je brate lomiti – i dragom se Bogu moliti – na dvije pole, na četiri četvrti, a na osam komad i na šesnaest malih komadića, u sto dobri časa! / U veliku slavu božju. Da ni Bog i slava božja i današnja sveta nedjelja (ili kakav drugi onoga dana svetac) pomože našeg brata domaćina i ko mu dobra oće. Veselje mu, da Bog da u veliki i dobri čas bilo! Pripjev: Ko vince pije, u slavi božjoj, slava mu božja vazda pomogla, slava i sila Boga gospoda.*

Načelo efikasnosti kod zdravica možemo sažeti na sljedeći način: da bi zdravica bila što zanimljivija i privukla pozornost svih prisutnih, mora biti kratka i zanimljiva. Što su duže zdravice, brže se gubi koncentracija i neće ih ostali prihvatiti. Treba dodati humora (osim ako nije riječ o tužnim okupljanjima) i uklopiti ga u situaciju u kojoj se zdravica nazdravlja.

Kod načela efektivnosti važno je upotrebljavati zanimljive sintagme, lako pamtljive i povezane s događajem i osobama kojima je upućena. Sve informacije koje se žele reći moraju biti u što kraćem obliku, ali s puno pozitivnih želja.

Prihvatljivost će biti zadovoljena ako u određenoj situaciji budu zadovoljena sva načela tekstualnosti jer o njima ovisi hoće li ih recipijent ili ako ih ima više – recipijenti prihvatiti. Dakle, važno je da bude jasna svima, kratka i da njezina funkcija bude ostvarena.

5.3.2. ANALIZA ZDRAVICA PO ELEMENTIMA ANALIZE TEKSTNIH VRSTA

Interakcijsko-situacijski kontekst u zdravicama možemo uspostaviti odnosom eminenta (autora zdravice) i recipijenta (osobi kojoj je zdravica upućena). Za zdravice je karakteristična vezanost za određenu društvenu situaciju iz koje proizlazi i glavna funkcija ove tekstne vrste – održavanje odnosa. Pišu se i čitaju u povodu nekoga važnoga događaja, a uključuju i eminenta i recipijenta. Uglavnom je recipijent naznačen u naslovu zdravice, a eminenta prepoznamo samo po pisanju u prvome licu. Iz pročitane zdravice možemo zaključiti u kakvom su odnosu eminent i recipijent te je li njihov emocionalni stav pozitivan ili ne. Način komuniciranja u zdravicama može biti usmeni i pismeni, no u ovome radu se podrazumijeva pismeni jer analiziramo zdravice objavljene u knjizi. Neki od primjera vezanih za interakcijsko-situacijski kontekst su: *Dobar večer kume! Evo je došao naš kum mili i dragi, izabrani od Boga poslani u ovaj dvor, pod ovaj krov pomogao ga mili gospodin Bog!, Mili prijatelji! Čas rastanka nije već daleko, pa će nas ostaviti naš mili drug. Kada se drugi put opet sastanemo, da se otresemo svagdašnjih briga, neće biše bit našega prijatelja među nama. On se oprašta suzna oka od svojih drugova i odlazi na duže vremena. (...) Za ove želje kucnimo i kliknimo: Sretno putovao, sretnije postigao svoj cilj, a najsretnije se u naš krug povratio! / Moja braćo! Za sretnoga rastanka, duge ljubavi, tebi ostanka, meni odlaska, da Bog dade, da se opet zdravi i veseli skoro sastanemo! Za sretnoga putovanja, dobroga svršetka, i skoro se zdravo i veselo povratio!*

Glavna je funkcija zdravica poželjeti sreću i uspjeh recipijentu u nadolazećim situacijama i događajima povodom kojih su se okupili. Produkcija zdravica počinje intencijom, a završava tekstom, dok recepcija počinje tekstom te završava rekonstruiranom intencijom. Funkcija se prepoznaje po tekstualnim i kontekstualnim indikatorima, od kojih je najčešći uzvik *živjeli, kucnimo za sreću* i slične konstrukcije: *Kudgod pošao, sreća mu zastirala cvijećem put, a kob nam o njemu kobila samo dobre glase. Kucnimo za sreću i zdravlje prijatelju! Živio! / Mjesto uzaludna jadovanja tješimo se, da ćemo, kad se opet sastanemo, jedna drugomu smjeti u oči bistro gledati kao čelik značajni ljudi svjesni svomu djelovanju. U to ime sretan put i živio! / I doista velika je sreća sretnom suprugom biti, a k tomu dobiti za supruga tako*

odvažna muža, kao što je naš N. Neka nastoji biti anđelom ljubavi i kućne sloge. Živila! / Za dobro zdravlje našega prijatelja i za sretno njegovo brakovanje kucnimo se čašicama s usklikom: „Bog da živi sretnog zaručnika!“ Kao što se vidi iz primjera, često je izravno obraćanje recipijentu ili recipijentima, a u nekim se zdravicama i navodi povod upućivanja u naslovu ili se ističe rednim brojevima i slično: *Mila moja gospodo! / Mili moji i dragi! / Braćo i gospodo! / Dobar večer kume! / Poštovani gosti! / Mili prijatelji! / Zdravo, Petre, naš kutni zete sijasete! / Još pred 25 godina stupili su pred oltar, pa ipak nisu im kose posijedile, a i mladost im nije posvema iščezla. / Danas slavimo rijetku svetkovinu, koja je samo ljubimcima sudbine dosuđena, a takovi su rijetki. Ta svetkovina je zlatni pir. / Nazdravimo dakle našem svečaru zdravicu: kako je u početku došao na svijet plačem i vikom, tako neka i sada i kroz sav svoj vijek živi u veselju, pjevajuć i ijućuć, da se svuda ori, neka se znade, čija je kuća masna. Živio naš svečar na mnogaja!*

Struktura se teksta odnosi na makrostrukturu, odnosno na kompoziciju i slijed njegovih sadržajno-funkcionalnih segmenata, a povezana je s njegovom funkcijom.¹¹³ Zdravice možemo uvrstiti u strukturirane tekstove, a sastoje se od tri dijela: uvod (pozdrav recipijentu), središnji dio (upućivanje zdravice) te završni dio (uzvik živjeli). Na primjer: *Braćo i gospodo! Sabrala se kićena družba oko kićena stola, da proslavi dan, kad je naš domaćina ugledao svjetlost ovoga svijeta, t. j. dan njegova rođenja. (...) Živio naš svečar na mnogaja! / Poštovani svečari! Danas slavimo rijetku svetkovinu, koja je samo ljubimcima sudbine dosuđena, a takvi su rijetki. (...) Pijmo braćo ovu kapljicu našega hrvatskoga vina, a sve u slavu naših današnjih svečara! Živili!* Također, neke zdravice sadrže i pjesme koje su iz Biblije ili izvučene iz nekih knjiga, na primjer:

Dan je ovo, koga zora

Ne porodi svijem plami,

Neg rajskoga sunda dvora

Ljepšim zrakom donie nami. /

¹¹³ Petrušić, E., *Rođendanske čestitke kao tekstna vrsta*, u: *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, str. 218.

Moja duša do dva svijetka znade,

Što ih malo u svijetu imade

Al' po vrtu ne cvjetaju ovi

Ni po polju niti po bregovi.

Zdravice obilježavaju često ustaljeni izrazi s ritualiziranim izrazima u kojima leksički fond i sintaktička struktura samo neznatno variraju. Uglavnom prevladavaju sintagme *mili prijatelji, poštovani svečari, poštovani gosti, mili gosti, štovana gospodo*, te uzvik *živjeli*. Povezanost se rečenica signalizira kohezivnim i koherentnim sredstvima, što smo potvrdili u prošleme poglavlju.

Zdravice se pišu u povodu nekoga događaja, stoga im je tema i određena njime. Budući da su povezane s jednim događajem, uglavnom se može pretpostaviti njihova struktura i stil kojim će biti napisano. Tema se najavljuje u naslovu ili u početnim rečenicama. Također, o temi će ovisiti i izbor leksika kojim će zdravica biti napisana. Tema se u zdravicama razvija deskriptivno jer se uglavnom opisuju događaji ili živa bića.

Kod mikrostrukture zdravica analizirat ćemo također odnose koji prevladavaju u rečenicama. Uglavnom su to kataforički odnosi jer se svaka rečenica nadovezuje na prethodnu i nadopunjuje ju. Neki od primjera su: *Štovani prijatelji! Prava je radost gledati, kada tako lijepa kita veselih ljudi uz čašu vina razgovorom čaše krati. Pa važan je momenat i onaj, kad se o takovu društvu zapjeni kralj vina – šampanjac; ali još je krasniji pogled, kada dva čovjeka pobratimstvo piju. / Sve se na svijetu mijenja: iza radosti dolazi žalost; iza nade i slatkih utjeha očaj. Kada je cvijeće u najljepšem cvatu otkine ga ili ruka čovječja ili mu silna bura stabljike prelomi te klone šareni cvijet, uvene i otpadne. Isto je to i s našim životom. / Gospodo! Da se sretnima cijesimo u blagom okrilju mira, da se možemo bez bojazni i pogibelji podati ugodnomu miru, da oružje miruje, a burne ratne oluje šute – komu se na tom imamo zahvaliti? Onima, koji nam to teškom mukom, dapače, krvlju otkupiše, koji svoj vlastiti život na kocku staviše za pravednu svetu stvar.*

Analizirane zdravice nisu baš uobičajene i samo bismo ih u određenim krajevima Hrvatske danas mogli čuti na svadbama, slavljinama ili negdje drugdje.

Karakterizira ih pomalo zastarjeli leksik (otca, takova, srdce, sinak, izkiti se, poznadu) te mnoga dijalektalna obilježja. Također, u mnogim primjerima ne dolazi do jednačenja po zvučnosti, nego ostaje nepromijenjeno: npr. *težkom mukom* umjesto *teškom mukom* ili *odkupiše* umjesto *otkupiše* i slično.

6. ZAKLJUČAK

Uporabni su tekstovi dio naše svakodnevice i pomažu nam pri izgradnji i održavanju odnosa. Budući da postoji velik broj modela po kojima se oni mogu analizirati, postoji i velik broj različitih istraživanja, ali uglavnom s istim ciljem – dokazati zašto je to tekst.

Prvi je cilj je ovoga rada bio pokazati da tekstne vrste koje mnogi ne smatraju tekstovima, jer nemaju formu ni strukturu kao primjerice roman ili novela, ipak jesu tekstovi što možemo dokazati utvrđivanjem postojanja kriterija tekstualnosti u njima, ali i uz pomoć različitih modela analize tekstnih vrsta. Drugi je cilj bio pokazati zašto ove tekstne vrste pripadaju ekspresivima.

Rođendanska čestitka, trač i zdravica pripadaju ekspresivima jer je njihova ilokucijska namjera izraziti stav prema nekome. U čestitkama se namjera izražava prema slavljeniku rođendana, u traču, ako je riječ o privatnome traču, prema uglavnom bliskoj osobi te u zdravicama prema osobi kojoj je zdravica upućena. Analizom smo utvrdili da se u ovim tekstnim vrstama ostvaruju svi kriteriji tekstualnosti. Ipak, istaknut ćemo intencionalnost i prihvatljivost jer se odnose na produkciju i recepciju teksta, odnosno na sudionike komunikacije te zahtijevaju njihovu suradnju.

Zaključili smo kako za svaku tekstnu vrstu postoje stereotipizirane i tipične strukture zbog kojih ih lako prepoznajemo. Analizirane tekstne vrste tako s obzirom na njihovu funkciju možemo razvrstati u određene grupe; rođendanske čestitke i zdravice pripadaju altercentriranim tekstnim vrstama jer im je osnovna funkcija uspostaviti ili održati kontakt, a trač također ulazi u altercentrirane tekstne vrste, ali s osnovnim funkcijom dati do znanja negativan stav prema nekome/nečemu.

Na kraju možemo reći da su rođendanska čestitka, trač i zdravica tekstovi jer zadovoljavaju sve kriterije tekstualnosti, a time su i u skladu s definicijom s početka rada kojom se smatra *da je tekst tekst kada zadovoljava sve kriterije tekstualnosti*.

7. LITERATURA

1. Anić, V., *Rječnik hrvatskoga jezika*, Novi liber, Zagreb, 1994.
2. Anić, V. i Goldstein, I., *Rječnik stranih riječi*, Novi liber, Zagreb, 2000.
3. Badurina, L., *Između redaka*, Hrvatska sveučilišna naklada, Izdavački centar Rijeka, Zagreb – Rijeka, 2008.
4. Barić, E., Lončarić, M., *Hrvatska gramatika*, Školska Knjiga, Zagreb, 2005.
5. de Beaugrande, R. A. i Dressler, W. U., *Uvod u lingvistiku teksta*, Disput, Zagreb, 2010.
6. Glovacki-Bernardi, Z., *Uvod u lingvistiku*, Školska knjiga, Zagreb, 2001.
7. Glovacki-Bernardi, Z., *O tekstu*, Školska knjiga, Zagreb, 1990.
8. *Hrvatski pravopis*, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, 2013.
9. Hudeček, L. i Mihaljević, M., *Školska gramatika hrvatskoga jezika*, IHJJ, Zagreb, 2017.
10. Ivanetić, N., *Uporabni tekstovi*, Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2003.
11. Kekez, J., *Poslovice, zagonetke i govornički oblici*, Matica hrvatska, Zagreb, 1996.
12. Kovačević, M. i Badurina, L., *Raslojavanje jezične stvarnosti*, Izdavački centar Rijeka, Rijeka, 2001.
13. Petrović, B., *Tekstom o tekstu – Zbornik studentskih radova s kolegija Tekstna lingvistika*, FF-press, Zagreb, 2012.
14. Solar, M., *Mit i trač kao temeljni tipovi diskursa našeg doba*, u: „Časopis za književnost Republika, broj 1-2, DHK, Zagreb, siječanj-veljača 2001.
15. Šarić, I. Josipov, *Nazdravičar i govornik za sve prilike života*, Golden marketing, Zagreb, 1994.
16. Škiljan, D., *Kraj lingvistike?*, Biblioteka SOL, Zagreb, 1991.
17. Škiljan, D., *Pogled u lingvistiku*, Školska knjiga, Zagreb, 1980.
18. Težak, S., Babić, S., *Gramatika hrvatskoga jezika*, Školska knjiga, Zagreb, 2000.
19. Velčić, M., *Uvod u lingvistiku teksta*, Školska knjiga, Zagreb, 1991.

8. IZVORI

1. Časopis *Gloria*, 10. svibnja 2017., broj 1218
2. Čilić Škeljo, Đ., Najljepše želje za rođendan, Tiskara d.d. Zagreb, 10/2012.
3. http://www.sibenik.in/dom_i_obitelj/izaberite-ovo-su-najljepse-ro-endanske-cestitke/49376.html, (posjećeno 25. lipnja. 2018.)
4. <https://net.hr/kategorija/hot/zvijezde/page/3/>, (posjećeno 30. lipnja 2018.)

9. SAŽETAK

Tekstne su vrste dio svakodnevnice komunikacije s kojima se svi susrećemo. U ovome se radu analiziraju uporabni tekstovi, točnije jedan tip uporabnih tekstova, a to su ekspresivi. Rođendanske čestitke, tračevi i zdravice analizirali smo po konstitutivnim i regulativnim načelima te po uobičajenom modelu analize tekstnih vrsta. Ovakvim analizama potvrdili smo zašto su odabrane tekstne vrste tekstovi te zašto su uvrštene u ekspresive. Potvrde su za svaku tvrdnju iz korpusa koji smo odabrali za analiziranje svake tekstne vrste.

Ključne riječi: lingvistika teksta, uporabni tekstovi, ekspresivi, rođendanska čestitka, trač, zdravica

9. SUMMARY

The text types are the part of our every day – communication we are being confronted with. The applied texts are being analysed in this paper, or to be more precise, one type of the applied texts, the expressives. An analysis of such text, which are considered as the expressives – birthday cards, gossips and toasts, has been conducted according to the constitutional and regulatory principles as well as the common model of the analysis of the text types. By means of such analyses it will be confirmed why such text types are being considered as texts and why they are referred to as the expressives. The confirmation for each statement will be taken from the corpus which has been chosen for the analysis of each text types.

The key words: the text linguistic, the applied texts, the expressives, birthday cards, a gossip, a toast

10. PRILOZI

1. *Ne želim da ti se ispune sve želje, jer onda ne bi imao što željeti. Ne želim da ti se ispune svi snovi, jer nećeš imati o čemu sanjati. Želim samo da ti se ispune najljepša želja i najbolji san! Sretan rođendan.*

2. *Neka ti Bog podari ono što nemaš, a želiš, i pomogne ti da zadržiš ono što imaš. Sretan rođendan.*

3. *Radost u tvom srcu, u duši ti veselje, osmijeh na tvom licu - to su moje želje. Da kraj sebe imaš drage ljude i ovaj rođendan da sretan ti bude! Happy birthday.*

4. *Ponekad nam dani ne znače ništa, gledamo ih kako prolaze kao ptice u letu. Ali danas je samo tvoj dan i ti ga činiš najsretnijim na svijetu! Sretan rođendan.*

5. *Mnogo želja, premalo mjesta, mnogo ljubavi, a poruka tijesna. Mnogo osjećaja, a riječi su malo, previše je toga da bi ovdje stalo: Sretan rođendan!*

6. *Život neka ti bude kao najljepši san, od srca ti želim sretan rođendan!*

7. *Opet ti je rođendan? Ne želim te kritizirati, ali zar ne misliš da ti je to već prešlo u naviku?*

8. *Da se zaljubiš, ali sretno, da ti ljubav traje vječno, da zaboraviš sve ono što ti je stvaralo boli, želi ti netko tko te iskreno voli. Sretan rođendan!*

9. *Zamisli nešto najljepše, najslađe, dodaj tome beskraj, proširi vječnošću, ukrasi zvijezdama i tek tada ćeš saznati koliko ti toga želim za rođendan!*

10. *Želim ti 12 mjeseci bez briga, 53 nedjelje sreće, 365 dana bez bolesti, 8 760 sati provoda, 525 600 minuta lijepih trenutaka i 31 536 000 sekundi ljubavi! Sretan rođendan!*

11. *Samo djelić onoga što ti želim bit će dovoljno da budeš sretan život cijeli. Sretan rođendan.*

12. *Večeras je, dušo, rođendan tvoj, još malo i naša pjesma će proć'. Vino i svijeće, na stolu ruže dv'je, a znam da nećeš doć'. Ipak, sretan ti rođendan.*

13. *Dugo sam tražila poklon, dovoljno vrijedan i dostojan tebe. Nisam našla ništa takvo, zato ti darujem sebe.*

14. *Želim ti da ovaj i svaki sljedeći rođendan provedeš u zagrljaju voljene osobe i neću se jako ljutiti ako ta osoba ne budem ja, jer najvažnija je tvoja sreća. Potpis: Onaj koji je tako daleko od tebe, a tako blizu tvoga srca.*

15. *Da rukama dotakneš sve zvijezde na nebu, da najljepši ostvari ti se san, da sunce uvijek sja u životu tvom, to su moje želje za tvoj rođendan!*

16. *Neka se dani u tvome životu što sretnije troše, neka te pogodi sve lijepo, a promaši sve loše... Sretan rođendan!*

17. *Zaboravi muku, tugu i sve boli. Na današnji dan samo voli. Ne daj nikome da želje ti kviri... Sretan rođendan i neka ti se ispune sve lijepe stvari.*

18. *Živi, vrišti, razbijaj i pleši, jer čovjek je rođen da gubi i griješi. Prodivljaj dane, prokockaj noći, jer jednom se ni to neće moći... Sretan rođendan.*

19. *Rođendan je tvoj, sve do neba gore svijeće. Nije važan broj, samo da su sve od sreće.*

20. *Zažmiri, i stvori sliku života u jednom liku. Danas je dan sreće kada ti srce postaje veće, neka ti se ostvari svaki san - Sretan Ti rođendan.¹¹⁴*

21. *Mala sretan ti rođendan! Priredi komad torte za mene!*

¹¹⁴ Čestitke su preuzete s internetske stranice: http://www.sibenik.in/dom_i_obitelj/izaberite-ovo-su-najljepse-ro-endanske-cestitke/49376.html, (posjećeno 25. lipnja 2018.)

22. Na današnji dan prije 20 godina rodila si se ti moja prekrasna djevojčica. U životu idi za svojim snovima i vjeruj glasu svoga srca, jer život je ono što sama stvoriš od njega. Neka ti se dogodi sve što poželiš. Tvoj život ima svrhu, tvoja priča je važna, tvoji snovi vrijede. Rođena si da ostaviš trag i nikada ne odustaj. Vjeruj da te samo dobre stvari čekaju na putu. Oprosti što je sa mog lica nestao osmijeh, ali znaš da ne mogu drugačije i dalje sam tu i bit ću uvijek. Želim ti prekrasan rođendan! Voli te mama.

23. Hip hip hura, hip hip hura, dvadesete gazim ja! Sretan ti rođendan komšijo naj jača!

24. Našoj kumici sretan rođendan! Vole te tvoji kumovi.

25. Pajdo čujem da je ostalo torte i za mene u zamrzivaču. Stižem. Sretan rođendan!

26. Na ovaj dan prije 20 godina rodila se neka sitna beba koja, uvjeren sam nije doživjela prvi plač, već prvi vrisak. I eto, godina za godinom, kila sve manje, decibela sve više, izrasla je u čudo od žene. Pa stoga čudo, talentu, dušo, kvalitetu, želim ti sretan rođendan! Neka ti se ostvari sve što zaslužuješ, a to je samo najbolje. Ipak nemoj ostati takva. Udebljaj se koju kilu. Lijepo je što postojiš! Tadej

27. Draga Andrea, sve najbolje ti želim!

28. Draga Burazin Andrea sve najbolje od Udovčića.

29. Andreuška, sretan ti rođendan, želim ti puno uspjeha na faksu, još puno ljubavi, ma svega što ti treba i što poželiš!

30. Evo sestrice moja, nisam mogao ranije... znaš da volim spavati. Želim ti sretan rođendan koliko god može biti... Da mi ostaneš takva lijepa, pametna, dosadna, ali prije svega jaka i da završiš taj fakultet kako treba. Šta da ti kažem više, znaš sve! Volim te puno!¹¹⁵

¹¹⁵ Čestitke 21–30 privatne su čestitke koje su poslane SMS-om.